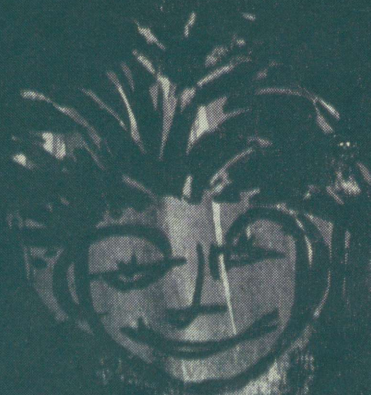

Oskar Luts

JA

TEATER

A-30263

ENSV KULTUURIMINISTEERIUM
TARTU LINNAMUUSEUM

OSKAR LUTS JA TEATER

TARTU ÜLIKOOL
RAAMATUKOGU

Koostaja: H. Pullerits

Korrektor: M. Raisma

Fotod: ENSV TA Fr. R. Kreutzwaldi nim. Kirjandusmuuseumi, Teatri- ja Muusika-
muuseumi ja O. Lutsu Majamuuseumi kogudest.

Tekstis seletamata lühendid:

KMKO — ENSV TA Fr. R. Kreutzwaldi nim. Kirjandusmuuseumi käsikirjade
osakond

LM — O. Lutsu Majamuuseum

TARTU ÜLIKOOLI
RAAMATUKOGU

OSKAR LUTS
JA
TEATER

Käesolevas väljaandes tutvustatakse Eesti NSV rahvakirjaniku Oskar Lutsu kujunemist näitekirjanikuks ja tema lavateoste saatust.

Rohkem kui 50 aasta jooksul on eesti teatrilaval menukalt etendatud O. Lutsu näidendeid ja teoste dramatiseeringuid. Antud töö autor ei taha peatuda kõigil neil lavastustel, vaid vaadelda, millise jälje on selle tugevalt isikupärase käekirjaga rahvakirjaniku looming jätnud eesti teatri ajalukku.

Toodud repertuaarinimestik registreerib O. Lutsu lavastused kutse-likes teatris. Kahjuks ei suuda me ammendavalt valgustada iga lavastust, eriti ühevaatuselisi, sest need olid teatrites sageli kavas «kirevatel õhtutel», mille puhul eraldi programme ei trükitud.

Käesolevas väljaandes ei käsitleta O. Lutsu teoste lavastusi isetegevuslavadel, kuna neist puudub täielik ülevaade.

Oma teadmistega on koostajale abiks olnud sm-d A. Särev, A. Mälton, B. Mikkal, S. Liiv-Opsola, M. ja J. Kangilaski, L. Kirrepe, E. Kampus, K. Merits, O. Randmäe, R. Kuljus, A. Lääne — suur tänu neile.

Kui lugejail leidub omapoolseid materjale, mida saab kasutada O. Lutsu loomingu edasisel uurimisel, palume neist teatada O. Lutsu Majamuuseumi, Tartu Riia tn. 38.

Koostaja

«Näitemängude-võistluse auuhinna toimekonna koosolek Tartus «Vanemuises» 8. aprillil 1912». Sellise pealkirja all ilmus sama aasta 11. (24.) aprillil «Postimehes» kokkuvõte Eesti Kirjanduse Seltsi korraldatud äsja lõppenud näidenditevõistlusest. Autoriteetsesse žüriisse kuulusid teiste hulgas kirjanikud E. Hubel (M. Metsanurk) ja K. A. Hindrey, «Vanemuisest» näitejuhid K. Menning ja A. Simm, ajakirjanduse esindajad A. Jürgenstein («Postimees») ja G. E. Luiga («Päevaleht») ning nende silmis ei leidnud armu ükski 20 esitatud näidendist. Kolmele nende hulgast langes siiski osaks 100-rublane ergutusauhind. Koos noore autori Oskar Lutsuga («Paunvere») said selle veel tollal juba tuntud Christian Rutoff («Vastu vett») ja Rein Tamm («Aimre»). Niisiis masendustundeks polnud põhjust, liiatigi veel pärast sellist iseloomustust: «Ainukene võistlusele tulnud l u s t m ä n g, elava humoriga tabatud kujud. Iseloomuline ja hää rahvalik keel, värskus, rahvusline keele- ja mõttetervus, näitelavaline elevus. V a r j u k ü l g e d e k s on kompositsiooni lodevus, dialog mõnes kohas veidi veniv ja vähe edasiviiv, kohati tikub õpetlikkus eksitama.» («Postimees», 1912, 11. aprill.)

«Paunvere» (tookordse nimega «Pildikesed Paunverest») oli algaja kirjamehe teine katse draamavormis. 1907. a., oma esimese trükisesinemise aastal, oli O. Luts kirjutanud näidendi «Joosep Ärkla», mille ta hindamiseks saatis K. Menningule, kes selle nõrgaks tunnistanud tööna tagastas.

Kuidas leidis Oskar Luts tee kirjandusse? Oskar Urgart kirjutab 1937. aastal kirjaniku 50. sünnipäevale pühendatud artiklis, et O. Lutsust sai «kirjanik ainult tänu erakordsele andekusele, säärasele andekusele, mis kirjaniku otsekui vastu tema enda tahtmist viis välja temale siiski kõige paremini sobivate ülesannete juurde». (Oskar Urgart, Oskar Luts.

Peajooni isikulisest ja loomingulisest arenguloost. — «Looming», 1937, nr. 1.) Tänu erakordsele andekusele sai Tartu Reaalkooli pingist Kivisilla juures asuvasse Hirschfeldti apteeki tulnud koolipoisist kirjanik. Kuid ka tööaastad apteegis ei möödunud kasutult. O. Luts omandas elukutse, ja, mis veel tähtsam — kohtas klientide hulgas huvitavaid isiksusi: kasvõi «tolleaegset «Vanemuise» direktorit August Wierat, kes argself astub sisse ja kõneleb tasa, peaaegu sosistades, otsekui ajaks salajuttu. Sellest mehest ma pean suurt lugu: vähemalt kaks korda kuu jooksul käin laulumänge kuulamas vanas «Vanemuises» ... Wiera teatritükkidest mäletan veel tumedalt järgmisi: «Preziosa» ehk «Mustlase tütar», «Udu-mäe kuningas», «Seitse kaarnat» ja «Korneville kellad». (Oskar Luts. Mälestused III. Tln., 1965, lk. 55—56.) Vahemärkusena olgu tähendatud, et O. Luts tutvus nimetatud lavastustega reaalkooliõpilasena, kuna tema tööleasumisel Kivisilla apteeki (sügisel 1903) oli vana «Vanemuine» põlenud (suvel 1903).

Kas mitte siit ei alga O. Lutsu huvi teatri ja draamakirjanduse vastu?

Suviti annab Tartus «Handwerkervereinis» etendusi O. Lutsu arvates küll «kaheksateistkümmne järguline» teatritrupp Saksamaalt, kuid kuna need elukutselised näitlejad on laval siiski rohkem kodus kui Wiera teatri asjaarmastajad, on O. Luts sageli nende etenduste küllastajaks. Saksa näitetrupi repertuaar on mitmekesine. «Niipalju kui minul on püsinud mälus, siis küll peaaegu ainult s a k s a omi. Domineerivad muidugi Blumenthal-Kadelburgi vabriku toodangud, Sudermanni pateetilised räuskamised, Fulda lääged lipitsused, Wiedi süütud rõvedused, Wedekindi — üks tükk «kohutavat» naturalismi, teine — süsimusta müstikat ja ... kes seda vinigretti enam täiest mäletab.

Ning veelgi rohkem peab imestlema sakslaste energiat, kui nad aegajalt lasevad laval mässata Schilleri «Röövleid», ajavad pukki vana «Nathan der Weise», ega jäta rahule isegi Gutzkowi oma «Uriel Acostaga». Ooperitest on mul säilinud meeles «Aida» ja «Traviata»; operettidest «Mustlasparun», «Geiša», «Gasparone» ja äsja ilmunud ning kogu maailma vallutanud «Lõbus lesk.» (Oskar Luts. Mälestused III. Tln., 1965, lk. 92.)

Kas mitte nähtud lavastused nii «Vanemuises» kui ka «Handwerkervereinis» ei viinud O. Lutsu mõttele valida oma väljendusviisiks kirjan-duses draamavorm? Igal juhul on O. Luts veel aastate möödudes, 17. mail

1916. a., pihtinud oma päevikus: «Ja vorm, nagu ikka rohkem tundma hakkas, olgu ühejärguline näitemäng. Igatahes dramaatiline vorm. Ta on kõige kontsentreeritum proosas ja õnnestub mul kõige paremini. Tema juures ei lähe ma kärsituks.» (KM KO F 168, m. 12:5.)

Kuigi O. Lutsu huvi lava vastu sai alguse just Wiera «Vanemuisest», ei oleks ta saanud hellitada lootust, et tema teoseid võetaks selle teatri repertuaari. Miks? Wiera teatri «ilunäitlused» ja O. Lutsu realistliku käsituslaadiga näidendid olid selleks liiga erinevad. Kurv juhtum 1903. a. suvel, «Vanemuise» hoone põlemine Jaama tänaval, tegi järsu lõpu Wiera teatri eksisteerimisele.

Kui 1906. a. sügisel avati uus teatrihoone ning Tartus hakkas tööle kutseline teater näitejuht Karl Menningu juhtimisel, puhusid «Vanemuises» hoopis uued tuuled. Menningu teatrit iseloomustas elulähedus, ustavus realistliku kunsti printsiipidele. Niisiis ühtisid vastavatud kutselise teatri kollektiivi ja kirjandusest unistava noormehe arusaamad kunstist. Oli tekkinud stiimul loomiseks — kirjutada «Vanemuise» jaoks.

Nii saab meile arusaadavaks ka «Paunvere» saatmine näidendite võistlusele, sest auhinnatud teostel oli võimalus sattuda teatri mängukavva. «Paunvere» jõudmine esietenduseni oli pikk ning vaevarikas paranduste ning ümbertegemiste teekond K. Menningu karmi lavastajakäe all.

«Ja minu kurikuulus «Paunvere»? — Seegi võtab kargud kätte ega lähegi kaugemale kui «Vanemuise» lavale. Enne seda muidugi on palju sekeldusi, parandusi; mõne osa teeb direktor Menning ise ümber... Samuti o m a kulude ja kirjadega. Aga ma olen sellest kolm korda neetud tükist niivõrd tüdinenud, et tehtagu sellega kõik, mis kellelegi meelde tuleb.» (Oskar Luts. Mälestused III. Tln., 1965, lk. 397.) Juba aasta möödudes (esietendus «Vanemuises» toimus 25. nov. 1912. a.) läheb «Paunvere» siiski kaugetele ja pikkadele reisidele, ja mitte üksnes meie väikese Eesti piirides, vaid ka Musta mere rannikule. O. Lutsu näitemängude ettekannete lubade raamatu järgi on «Paunveret» mängitud 1914. aastal 26 mitmesuguse seltsi laval, nende seas ka Eesti laulupeol Suhhumis (26.—27. maini 1914).

Hilisemaist «Paunvere» lavastustest kujunes omaette sündmuseks O. Lutsu 50. sünnipäeva tähistamine «Estonias» 1937. aastal. Olgugi et varem oli ajakirjanduse veergudel vilksatanud mõte, et kirjaniku sünni-

päeva puhul võiks mõni ettevõtlik teater restaureerida näidendi esialgsel kujul, jäi see siiski ainult kavatsuseks. Sellest hoolimata oli A. Lauteri lavastuses hoogu, kohati ehk rohkemgi kui tarvis, oli häid ning huvitavaid maske — ühesõnaga: laval oli tõeline kerge lustmäng.

Kui «Paunvere» esiklavastusest oli möödunud rohkem kui 50 aastat, pöördus «Vanemuise» teater uuesti selle juurde tagasi. Lavastus on kahtlemata üks huvitavamaid teatri nn. rahvatükkide žanris, hoolimata sellest, et lavastaja K. Ird on suurt tähelepanu pööranud situatsiooni-koomikale, mille tõttu O. Lutsu suurepärase sõnakoomika mõningal määral kannatab.

E. Tamuli proua Ärak on vaieldamatult üks parimaid selle osa täitmisi eesti teatris. See võimuahne proua tunneb ja oskab kasutada vahendeid oma eesmärkide saavutamiseks. Kui vaja, avab näitleja kõik oma registrid, kui vaja, aitab ka ainult väikesest silmapilgutusest.

Kuna «Paunvere» esietendus ümbertegemiste tõttu viibis, sai hiljem kirjutatud «Kapsapea» nädal varem lavaküpsuks. «Kapsapea» esietendus toimus «Vanemuises» 17. (8.) nov. 1912. a. rahvaviiside kogumise heaks korraldatud peol.

Näidendi sünniloo on kirjanik 31. detsembril 1913 üles märkinud järgmiselt: ««Kapsapää» on kirjutatud 1912. aastal oktoobrikuul, Tartus Pargi uul. nr. 9. Aluseks on tõestisündinud lugu Simuna kihelkonnas, mida ema minule kõneles.» (LM 72:9,1.1.)

Esietendust julges O. Luts jälgida vaid «Vanemuise» rõdult, endal süda ärevalt põksumas — kas valminud näidend pälvib vaatajate mõistmist ning hindamist. Hirm hajus peagi, sest L. Hanseni Pliuhkami toimetusi laval saatsid heatahtlikud naeruhood saalist. Eesriide langedes puhkes aga aplausitorm K. Menningu rangest plaksutamiskeelust hoolimata.

Näidend tõi autorile mitte ainult hetkelise, vaid ka püsiva tunnustuse. Meie eesti teatri esimene ja seni ületamata Pliuhkam — Leopold Hansen — meenutab lavastaja K. Menningu heatahtlikku suhtumist O. Lutsu uude teosesse: «See on üks naljamäng ja ta nimi on «Kapsapea». Juba peaosalise nimi, Pliuhkam, on terve lustmäng. Autori nimi on Luts ja veel päris noor mees, aga näidend on oma laadis eeskujulik, nagu seda isegi teistel rahvastel vähe leida on.» (L. Hansen. «Kapsapea» päevilt.) Ja edasi meenutab L. Hansen: «See oli kirjutatud nii hästi, et

isegi nõudlik Menning seal midagi ei muutnud. Ainult Luts ise tegi mõned puhtlavalised parandused Menningu õpetuse järgi.»

Just nende ümbertegemiste pärast on O. Luts ühel tusahetkel 31. detsembril 1913. a. nimetanud Menningut «kõige suuremaks eesti algupärase näidendite vaenlaseks». Ja veel küsib ta: «Ütelge mulle, missugune algupärane tükk on ilma Menningu solkimiseta näitelavale tulnud?» (LM 72:9, l.2.) Samas peab O. Luts aga nentima, et tema «Kapsapea» ei ole ümbertegemiste all kannatanud. Küllap see pahameelepuhang on pärit «Paunvere»-päevilt. Kahtlemata oli omajagu teeneid ka Menningul, et «Kapsapea» kirjutaja oli juba küpsem «Paunvere» omast.

«Kapsapeale» järgnevad kaks uut ühevaatuselist naljamängu «Ärimehed» ja «Pärijad», mis lavastati suure eduga nii «Vanemuises» kui ka «Endlas». («Endla» seltsi 35. a. juubeli puhul perekonnaõhtul 19. okt. 1913. a.) Ka isetegevuslavad ei saa jääda pealtvaatajaks, 1914. a. mängiti neil «Pärijaid» 21, «Ärimehi» 16 korral ja uus repertuaar pole neid suutnud välja tõrjuda ka tänapäeval.

Aastate jooksul on O. Lutsu ühevaatuselised näidendid sageli ilmunud meie teatrite repertuaari. Eesti NSV teeneline kunstnik Aleksander Mälton meenutab, kuidas kahe- ja kolmekümnendail aastail mängiti «Pärijaid» «Ugalas» ikka siis, kui teatrit pigistas majanduslik kitsikus. Sel puhul lavastati «kähku, käbedalt ja kiirelt» (A. Mälton) O. Lutsu ühevaatuselistest «Pärijad» — eesti kirjanduse situatsioonikoomika üks virtuoossemaid teoseid — ja väljaspäas oli leitud.

Esmakordselt lavastati nimetatud näidendid «Vanemuises» 1913. aastal. Seepärast on mõistetav põnevus, millega K. Menning ootas 1916. a. «Estonia» lavastusi, kartes, kas nad pole mitte kaotanud oma värskust. Ajajärk oli tollal keeruline: I maailmasõda kestis, endiselt toimusid ka mitmesugused mahhinatsioonid ärimaailmas, dividende tagaajavad aktsiaseltsid olid kaugele maha jätnud «Ärimeeste» silikaadivabrikuga analoogilise juhtumi. Kuid O. Lutsu näidend polnud sellest muutunud vähem ajakajaliseks. Kuigi elu oli värvikam kui kirjandus, «päästab kujukas läbitöötamine Lutsu tükki kahvatuksjäämise eest» («Päevaleht», 1916, 16. detsember).

K. Menningut ei rahulda O. Lutsu komöödiade esitusviis «Estonias». Kui «Vanemuises» oli pearõhk pandud teose idee mõistmisele, siis «Estonias» olid ühevaatuselised lavastatud suure jantlikkusega. K. Menningu

arvates oli unustatud sealses lavastuses O. Lutsu teostele iseloomulik maneer. «Kõigis tükides esineb O. Lutsu tabav ja jumekas realismus tarvilise koondusjõuga, mis neile nõutava dramatiliselt ümaruse annab.» («Päevaleht», 1916, 16. detsember.) Seda «dramaatilist ümarust» «Estonias» polnud, lavastuse toon oli jäme ning kärarikas. «Estonias», kus draama oli vaid opereti garnituuriks, ei nähtud selle lavalettoimetamisega palju vaeva. «Meie haritlaste seas üteldakse: ei maksa «Estoniasse» Eesti tükka vaatama minna, neid ei mõisteta mängida. Meie teater ütleb: ei maksa Eesti tükide kallal vaeva näha, publikum neid vaatama ei tule.» («Päevaleht», 1916, 16. detsember.)

Publik tuleb neid vaatama ka praegu, sest «Pärijad» — see pole üksnes situatsioonikomöödia, vaid komöödia inimese väiklusest, see on ahnusekomöödia.

Karl Jungholz kui lavastaja puutus esmakordselt kokku O. Lutsu teostega 1916. a. 23. augustil lavastas ta «Laulu õnnest», 13. detsembril esietendusid tema lavastusel «Estonias» kolm ühevaatuselist näidendit: «Kapsapea», «Ärimehed» ja «Pärijad».

K. Jungholz on lavastanud näidendi «Laul õnnest», lähtudes selle teose romantilis-sümbolistlikust iseloomust. Karakterid on teravalt välja joonistatud, rõhutades tegelastes neid iseloomustavaid äärmuslikke jooni. K. Jungholz oma «Juhataja järelmärkustes «Laul õnne» kohta» märgib: «Jõuram, kellel palju värvi paistis — peab iseloomu poolest niisugune olema, kui ta oli, muidu ei tule Maria ja Metslangi tragika nähtavale. Jõuram on tigiduse, tagakiusamise ja viha kehastus. Tema tapmine peab publikumile kui lunastus tulema.» (Teatri- ja Muusikamuuseum. K. Jungholzi fond, m. nr. 2.) Marias on lavastaja rõhutanud ta headust, mis kontsentreeritult leiab väljenduse tema viimastes sõnades: «Sääl laulame laulu igavesest õnnest...» (O. Luts «Laul õnnest», Tartu, 1913, lk. 134).

Selline ere karakterisus toob eriti reljeefselts esile kahest erinevast leerist pärinevate inimeste kokkupõrke.

Olles teadlik neist K. Jungholzi lavastusist, saadab O. Luts 31. märtsil 1919 talle tutvumiseks oma uued näidendid «Kalevi kojutulek», «Sootuluke» ja «Mahajäetud maja».

«Mahajäetud maja» oli kirjutatud juba 1914. a., mil ta ilmus ka eraldi raamatuna. Selle teose lavastamise keelas lavatsensuur Peterburis põhjendusega, et tüki lavastamine on moraalselt ebasünnis, kuna näidendis

käsitletakse erootilist momenti väga labaselt. «Mahajäetud majas» jätkab O. Luts seda suunda, mida ta alustas näidendis «Laul õnnest» — loobumist realistlikust käsitlusviisist ja stiilist. O. Lutsu realistlikus elutunnepäikeses ei puudunud ka varem romantilised sugemed, kuid «Mahajäetud majas», kus on ainult «romantika, muutub see siitpeale tehtuks, mõistuslikuks». (J. Kärner. Eesti kirjandus 1914. — Lehed tulde. Tln., 1958, lk. 201.) Puhtlavalised kirjeldused on haaravad, kuid draamas ei ole nad olulise tähtsusega, kuna põhiline — inimese traagika — jääb kahvatuks.

K. Jungholz oli kavas lavastada O. Lutsu näidendeist kaks õhtut, üks muinasjuttude ning teine naljaõhtu. Teoks sai ainult muinasjuttude õhtu ja sedagi alles 1923. a. Õhtu programmi kuulusid dramaatiline kavand «Mahajäetud maja» ja näidend «Sootuluke». «Sootuluke» on müstiline ja veel müstilisem oli tema lavastus. Eesriide avanedes oli lava pime, ülevalt valgustati ainult niipalju, et oli näha tegelaste ähmaseid kujusid ja marlile joonistatud toa kontuure. Soo kihises ja korises, veripunane sootuluke helkis kord kaugemal, kord lähemal. Sellisel helide ning värvide taustal liikusid rütmiliselt näitlejad, kelle plastilised liigutused pidid aitama kirjaniku teksti mõista. Arvustus ei suhtunud K. Jungholzi niisugusesse eksperimenti heatahtlikult, nimetades lavastust teatri uue masinavärgi demonstratsiooniks. See oli etendus, mille puhul ««Estonias» esimest korda demonstreeriti kunstlikku õhku ning loomulikku pilvi». (J. Kärner. «Estonia» teatri arenemislugu. — Lehed tulde. Tln., 1958, lk. 172.)

1930. aastatel ilmuvad meie teatrilavadele üksteise järel A. H. Tammsaare, Ed. Vilde, O. Lutsu ja A. Mälgu teoste dramatiseeringud. Nende ilmumine tollal oli seaduspärane nähtus, sest algupärane näitekirjandus ei suutnud rahuldada enam teatrite ja publiku nõudeid repertuaari suhtes. Nende dramatiseeringute autor oli Tallinna Töölisteri näitejuht ja näitleja Andres Särev.

Kui A. Särev 1934. a. pöördus O. Lutsu poole palvega dramatiseerida jutustus «Tagahoovis», oli tema dramatiseeringute nimekirjas juba A. H. Tammsaare «Tõe ja õiguse» I ja IV köide ning Ed. Vilde «Mäeküla piimamees». O. Luts, olles teadlik A. Särevi senisest tegevusest, ei olnud «Tagahoovi» dramatiseerimise vastu. Hiljem seda lugenud, jäi kirjanik kolme esimese pildiga täiesti rahule, tehes vaid mõned märkused neljanda ja viienda pildi kohta.

Kirjaniku rahulolu pälvis ka Tallinna Töölisteatri kollektiivi töö «Tagahoovis» lavastamisel. Erilist vaimustust avaldas ta Ruts Baumani. Soini üle, kes olevat otse tema «omast suust» kukkunud. R. Baumani kunstkärner Soin ilmus lavale räbaldunud ülikonnas, peas luitunud soni. Ta kähises, köhis, rääkis vaevukuuldavalt, aga kui ta oma kõlatu häälega oli laulnud sentimentaalse laulukese ning noorele naisele kinkinud nārbunud lillekese, siis puhkes seni hiirvaikselt istunud pealtvaatajatelt aplausitorm. Kuigi R. Baumani kunstkärner Soin oli lihtne inimene, keda paljud saalisolijad olid elus varem kohanud, hōōgus näitleja sellest kujust erilist elulisust ja soojust.

«Vanemuises» lavastati «Tagahoovis» 1935. a. seltsi 70. aastapäeva juubeliürituste sarjas. Sellest pidi saama teatri löök- ja kassatükk. «Vane muine», kus aastaid oli vaeveldud nii majanduslikus kui ka kunstilises kriisis, hakkas 1935. a. tōēpoollest sammuma tōusuteed. Sellele aitas kaasa āsja loodud autonoomne teatrivalitsus, kuid veelgi rohkem uus juhtkond, kuhu peanāitejuhina kuulus Kaarli Aluoja, kes oli ka «Tagahoovi» lavastajaks.

Ja kuigi publik võttis etenduse hästi vastu, mārgiti ajalehtedes õigesti selle liiga naturalistlikku lahendust. Kui O. Lutsu jutustuses «kōige rōvedamadki eluviletsused ja rōveduskompleksid kaotasid oma vōikuse autori mahendava huumori looris» («Postimees» 27. 09. 1935), järgnes lavastuses üks jōhker stseen teisele. August Jakobson, kes sel puhul võttis sõna ajalehe «Uus Sōna» veergudel, mārkis, et lavastuses on vaesed inimesed kaotanud oma inimlikkuse.

Me tutvusime nāidendi «Tagahoovis» kahe lavastusega kodanliku Eesti aegses teatris. Mis neid lavastusi iseloomustas? Kōigepealt oli neil ainult olukordi fikseeriv iseloom. Peamine rōhk oli asetatud naturalistlikele detailidele ja kahemōttelisustele, mitte aga kodanliku korra kriitikale.

Nōukogude teatris on O. Lutsu jutustuse «Tagahoovis» dramatiseeringu lavastamisel arvestatud selle teose ūhiskonnakriitilist iseloomu kapitalismi pahede paljastamisel. Sellest vaatevinklist lāhtudes oli oma dramatiseeringu korrigeerinud ka A. Sārev Tallinna Draamateatri 1955. a. lavastuse jaoks.

O. Luts on olustiku ja karakterite hea tundja ning kujutaja, kusjuures esitatud olukordadest ja karakteritest järelduste tegemisel jätab kirjanik

meile vabaduse. Ta ei suru lugejale peale oma otsust, ei näita näpuga pahesid paljastavatele teguritele, ei moraalistse. A. Särev valis lavastuse jaoks jutustusest markantsemad kujud, kes rohkem vastavad dramatiseeringu nõuetele. Etenduses eksisteerivad kõrvuti traagiline ja koomiline. Paljud koomilised stseenid on nukra alatooniga, mistõttu etendus omandas tragikoomilise varjundi. Sellest tulenevalt on Tallinna Draamateatri lavastusel mingi ehtlutsulik nukker alatoon. Selline traagilisus tuleb etendusele ainult kasuks ja sellest läbimurdvad ärplemised tunduvad liigsetena. A. Särevi uues dramatiseeringus langeb pearõhk miljöö edasiandmisele ja inimsuhete kujutamisele.

Vaatamata teoses ilmnevale suurele süüdistusmaterjali hulgale, koorub etenduse idee välja alles viimases pildis, kus väikesed inimesed, keda elu on maha surunud, paiskavad oma süüdistuse välja lõplauses: «Kus on see tõde ja õigus, millest nii palju pajatatakse niihästi suurtes kui väikestes kodades.» Veelgi paremini kui lõplauses väljendub lavastuse idee väikese Nikita kuju kaudu. Nikita osa täitnud näitleja Salme Reek tõestas veelkordselt juba nii palju kordi korratud teesi: ei ole väikseid osi, on ainult väikesed näitlejad. Nikita — S. Reek — tuleb lavale kahel korral. Esimene kord III pildis südantlõhestava nutuga, teine kord V pildis, kus see piinatud ja nälgiv laps palub Tatjana Nikolajevnalt leiba. Selle väikese poisi kurbloolus saab kõigi kapitalistliku ühiskonna läbi kannatadasaanute traagika üldistuseks.

Teistest osatäitjatest väärivad veel erilist tähelepanu Katrin Välbe Veika-eit ja Alfred Rebase kingsepp Kapral. A. Rebane on haruldaselt meisterlikult kujutanud oma kangelast. Tema kingsepp on laisk, töösse suhtub ta suure põlgusega, kuid juua ning teiste kulul halba nalja teha — sellel alal on ta suur meister. A. Rebane avab õigesti Kaprali kujusse kätketud sotsiaalse mõtte — inimese närustumisel tagahoovis pole piire.

K. Välbe pesunaine on lihtne eit ja just sellepärast ängistab vaatajat eriti ta kurbus tütre kaotuse puhul.

L. Tubinalt Tatjana Nikolajevnana oodati selle naise traagilise saatuse sügavamat kujutamist, tema kangelaslikkuse rõhutamist, sest elada tagahoovi keskkonnas oma lapsega ja jääda puhtaks ning mitte alistuda — seda ei saa nimetada teisiti kui kangelaslikkuseks.

«Villa Hortensia» on lavastuses idülliline paik, kuhu tema elanikud on sattunud oma süü läbi. Kas selline lahendus on siiski päris õige?

Kuna «Tagahoovis» annab «terve rea suurepäraseid elu ja ajastu mõistmisest kantud kujusid» («Sirp ja Vasar», 1955, 10. juuli), lavastati see V. Kingissepa nimelises Tallinna Riiklikus Akadeemilises Draamateatris uuesti 1963. a.

1936. a. lõpul seisis Tallinna Draamastuudio teater väga raske probleemi ees: puudus repertuaar noorsooteatri jaoks. Korruga vilksatas päästev mõte — O. Lutsu «Kevade». Pöörduti A. Särevi poole palvega dramatiseerida nimetatud teos.

1937. a. jaanuaris, saates O. Lutsule tema 50. sünnipäevaks õnnesoovi, kirjutas A. Särev ka oma soovist «Kevadet» dramatiseerida. Sellele vastas O. Luts oma kirjas 18. jaan.: «See mis puutub «Kevadesse» jne. — laske käia, sest kes teeks seda paremini kui just nimelt Teie.»

Teatris algasid palavikulised ettevalmistused, sest esietendus oli määratud juba 7. veebruarile. Näitlejad said teksti kätte stseenide kaupa, teadmata, kuidas näeb välja terve dramatiseering. Furoori tekitas osade jaotamine (lavastaja Leo Kalmet), sest Joosep Tootsi osa oli ette nähtud Mari Möldrele. Seni tunti Mari Möldret estraadilava Joosep Tootsina, kuid O. Lutsu «Kevade» Tootsisse Mari Möldre esituses suhtuti kui äärmiselt kahtlasse eksperimenti. Kuid tulemused kujunesid ainult kiiduväärseiks. «Mingisugusest alateadvusest juhitud võtsin otsekohe juba esimesi lehekülgi lugedes nohuse tooni ja hoidsin suu pisut viltu, sest poisid, kellel nohu on, tõmbavad ikka nina üht poolt sissepoole. Aga niisugusel igavesti rassijal poisil nagu Joosep Toots, kes tormab, mõtlemata, kas väljas on soe või külm, lumehange või jalgupidi vette, pidi minu meelest ilmtingimata krooniline nohu olema.» (M. Möldre. Eesriie avaneb. Tln., 1963, lk. 261.) Sellise Tootsiga olevat näitleja mälestuste järgi rahule jäänud ka kirjanik, kes öelnud: «Sel päris Tootsil ei olnud küll nii viltune nina ja kõver suu. Kuid teie oma paneb unustama originaali.» (Eesriie avaneb, lk. 261.)

«Kevade» — see eesti kirjanduse üks populaarsemaid teoseid, oli leidnud tee teatrilavale. Draamateatris (1937. a. Draamastuudio teatri uus nimi) mängiti teda 153 korral, leides ka kriitikute hea vastuvõtu. «A. Särevi dramatiseeringut ei saa laita. Ta on osanud teosest kõik paremad kohad välja noppida ning elavalt edasi jutustada. Teksti ja juhtumuste ümberpaigutamises on ta üsna vabalt talitanud ja see tuleb asjale kasuks.» («Uus Eesti», 1937, 8. veebruar.) Tuleb veel lisada, et A. Särevi

dramatiseeringus puudub kogu teost läbiv ühtne intriig, tegevust edasi-
viivaks jõuks on selles Tootsi vembud. L. Kalmeti lavastuses oli hoogu
ja elavust, pidevalt saatsid etendust naerupuhangud ja etendus lõppes
kiiduavalduste tormiga.

Aasta möödudes astus Joosep Toots «Vanemuise» lavale. «Vanemuise»
lavastusega jäi O. Luts väga rahule, sest kirjaniku arvates oli siin suu-
detud vältida jantisattumise ohtu (aga selline oht varitseb tõepoolest seda
teost!) ning seetõttu oli Paunvere kool oma rõõmude ja muredega elulähe-
dasem. Eriti meeldis autorile see, kuidas vanemuislased Paunvere koolis
õpivad: lihtsalt, vahete-vahel nagu kogemata mõnda vempu sisse visates.

«Kevade» levis kiiresti ka perifeerias ja mitte üksnes sealsete teatrite-
ettekandmisel (Kuressaare, Narva), vaid ka seltside ning koolide laval.

«Kevade» hiilgav menu sundis Draamateatrit kaaluma mõtet: kas
mitte jätkata Tootsi-lugude lavastamist? Et mõte ei jäänud ainult mõtteks,
seda tunnistab uus esietendus 8 kuu möödumisel. Toots on vahepeal sir-
gunud meheks, Teele nägusaks neiuks, ainult Kiirel jätkuvad äpardus-
ed — see on O. Lutsu «Suvi». Tootsi töödele-tegemistele, tema arene-
vatele armusuhetele Teelega ning noore rätsepmeistri Kiire ebaõnnestunud
ettevõtmistele saab publik kaasa elada jällegi tänu A. Särevi dramatisee-
ringule. A. Särev ongi oma dramatiseeringus pööranud peatahelepanu
nende kolme tegelase omavaheliste vahekordade selgitamisele, kõrvalis-
teks jäävad nii Tootsi taluperemeheks saamise teema kui ka apteekri
filosofeerimised.

Ka seekord on arvustus väga heatahtlikult suhtunud L. Kalmeti lavas-
tusse: «Tõttan esmajoones ütleva, et see õhtu oli käesoleva teatrihooaja
e s i m e n e õhtu, kus oli t õ e s t i m õ n u s olla algusest lõpuni. O. Lutsu
loomingul on omadusi, mis ta teevad koduselt mõnusaks ja südamelähe-
daseks kõige laiematele hulkadele. Luts paneb tegelema meie kõige
väiksemaid tavalisi inimesi ja selles tegelemises, askeldusis, mõtlemisis:
avaldub kõige otsema lihtsameelsusega kõik see, mis on m e i e o m a
e l u.» («Postimees», 1937, 11. oktoober.)

Kui «Kevade» oli oma erakordse menu saavutanud just tänu
M. Möldre suurepärase ületamatu Tootsi tõttu, siis «Suvele» andis
menukuse teose, lavastuse ja näitlejate mängu tervikuline kooskõla.

«Tootsi pulma» lavaletulek kutsus esile skandaali. 18. novembril
1937. a. tõi «Päevaleht» teate, et O. Luts on sõlminud Draamateatri

juhatusena kokkuleppe «Tootsi pulma» ainulavastuseks. 29. aprillil 1937. a. oli O. Luts aga sõlminud samasisulise kokkuleppe ka Tallinna Töölisteatriga. Millest selline arusaamatus? Dramatiseerija A. Särevi järelepärimisel tuli ilmsiks kogu loo tuum. «Selgus, et kirjanik oli tõesti «Tootsi pulma» lavastamise ainuõiguse 150 krooni eest E. Draamateatrile maha müünud. Talle oli luisatud, et mina olen juba oma nõusoleku andnud ja Töölisteater olevat «Tootsi pulmast» loobunud.» (A. Särev. Mälestusi O. Lutsust.)

Pikkade läbirääkimiste tulemusena (sõltus ju «Tootsi pulma» lubamine ühele või teisele teatrile ka dramatiseerijast) jäi ainuõigus siiski Tallinna Töölisteatrile.

Jutustuse populaarsed tegelased Toots, Kiir, Teele, ärimees Kippel ja muidugi ka kirjanik Luts ise on nagu loodud selleks, et nende elu ja tegevust jälgida teatrilaval. Elav inimene on laval kõige tähtsam — ja O. Lutsu teostes ongi ju ainult elavad inimesed, kes on nüüd A. Särevi poolt väga õnnestunult lavale toodud. Neil aastail oli eriti aktuaalne elavate inimestega teoste leidmine teatrilava jaoks, kuna enamiku näidendite tegelasteks olid papist nukud, keda autor oskamatult liigutas oma verevaeste filosoferingute esitamiseks.

«Tootsi pulmale» on rohkem kui kunagi varem mõne Tootsi-loo lavastusele heidetud ette jantlikkust. Kaduma on läinud O. Lutsu muhe huumor.

Tallinna Töölisteatri eriline oskus rahvatükke interpreteerida tuli ilmsiks järgmise O. Lutsu dramatiseeringuga «Äripäev». Kui «Äripäev» on O. Lutsul Tootsi-lugudest kõige nõrgem ja laialivalguvam, siis dramatiseering A. Särevil on parim. «Mitte kunagi varemalt ei ole Lutsu ja Särevi nimed seisnud sel määral ü h e õ i g u s l i k e n a dramatiseeringu eesotsas kui just nüüd, kus Särev nii mõneski suhtes läheb tublisti lahku algautorist.» («Päevaleht», 1938, 1. detsember.)

A. Särev, kes töötas ka lavastajana, on dramatiseeringu lavale toonud realistlikus mängustiilis, tehes vaid väikese kõrvalpõike farssi vana Kiire ja Jorh Adnieli tülistseenis. Seekordsest lavastusest jäi hea mulje, kuna koomika taotlemine lavastusvõtetega oli tagasihoidlik.

Rohkem kui kümme aastat oli möödunud Tootsi-lugude võidukäigust eesti teatris. Vahepeal sirgunud uus põlvkond oli võinud Paunvere sündmustele kaasa elada üksnes raamatute järgi ning seepärast on mõistetav tema vaimustus «Kevade» lavastuse puhul RT «Vanemuises» 1953. a.

Samal aastal lõpetas Moskvas Lunatšarski nim. Teatriinstituudis eesti stuudio. Tallinna Draamateater sai täienduseks grupi noori näitlejaid, kelle sooviks oli teatrilaval mängida noori ja noortele. Pärast pikki vaagimisi langetatakse otsus O. Lutsu «Kevade» kasuks, mis etendus Tallinna Draamateatris 1954. a.

Nii «Vanemuises» kui ka Tallinna Draamateatris kasutati Hans Luige dramatiseeringut. Uueks dramatiseeringuks oli tekkinud vajadus seetõttu, et seni kasutatud kujutas seeriat Tootsi vempe, kus konflikt kui selline puudus. Uues dramatiseeringus oli kaks vastuolu: esiteks mõisa- ja kihelkonnakooli poiste lahkkelid ning teiseks kõstri ja Tootsi alatised nääkleemised. «Vanemuine» oli asetanud oma lavastuses pearõhu esimesele, Draamateater aga teisele vastuolule.

Minnes sellise populaarse teose nagu «Kevade» dramatiseeringu etendusele, esitab teatrikülastaja sageli enesele kõhkleva küsimuse: «Kas ka lavastus vastab minu ettekujutusele, mille olen saanud seda raamatut lugedes?» Ühe sõnaga: probleem seisneb selles, kui võrd on dramatiseeringus ja lavastuses tabatud lutsulikkust. Kui selle nõude suhtes asetada vaekausile kaks eespool nimetatud lavastust, siis langeb otsus küll Draamateatri kasuks. Palju aitas Draamateatri lavastuse õnnestumisele kaasa ka dramatiseeringu uus, parandatud tekst. Selles lavavariandis on H. Luik rõhutanud Lible head läbisaamist kihelkonnakooli poistega, mistõttu vaatatajale saab paremini mõistetavaks nende muretsemine kellamehe pärast, kui see vallandati.

Uudisena oli Draamateatri lavastuses, erinevalt «Vanemuise» omast, saunapilt. Selle stseeni sisselülitamine etendusse on esile kutsunud vastakaid arvamusi. Ühtede arvates on see liigne, kuna niigi on kogu lavastuses tunda Kiire äbarikkust ja Tootsi üleolekut. Teised õigustavad selle stseeni olemasolu väitega, et 1929. a. O. Lutsu enese tehtud «Kevade» dramatiseering «Tootsi lood» sisaldas ka saunastseeni.

Keskseks kujuks lavastuses on Joosep Toots. Võtme Tootsile lähendamiseks on andnud kirjanik ise: «Toots koerust tehes kunagi seda ei mõtelnud, et ta koerust teeb; tema rahutu ja väsimatu vaim otsis endale ainult tegevust.»

K. Kalkun, kes oma Tootsi-teekonda Joosep Tootsina teatrilaval alustas «Vanemuises», meenutab: «Mäng tükkiis vägisi minema väliseks, ei suutnud endale omaseks teha Tootsi ootamatuid käitumisi ja «valetamisi»,

millest ükski ei ole pahatahtlik, vaid suure fantaasia tulemus. Osa oli katastroofi äärel. Järsku, umbes kolm päeva enne esietendust, hakkasin laval tegutsema loomulikult ja tootsilikult. Kust see tuli, ei tea.» (Tartu I Keskkooli kirjanduslik almanahh «Sulesepad», 1962, lk. 43—44.) Tõepoolest, ei saa olla suuremat kiitust näitlejale, kui talle öeldakse, nagu öeldi K. Kalkunile, et ta ei mängi Tootsi, vaid on Toots.

Täiesti erineva lahenduse leidsid kummaski lavastuses Lible ja Imelik. «Vanemuise» lavastuses oli Lible läbi ja lõhki positiivne kuju, kes alkoholigi ei pruugi. Kas tõesti kartuse pärast, et kui Lible on laval joodik, ei saa ta olla ka kihelkonnakooli poiste armastatud sõbraks, oli tarvis patustada kirjandusteose tegelikkuse suhtes?

Jaan Imelik. Kes ta on? Külakulakluse esindaja, kelle iseloomustamiseks tuleb kasutada üksnes musti värve? Seepärast leiti vähest värvi olevat L. Mägedi («Vanemuine») vahendites oma kangelase iseloomustamiseks. L. Mägedi Imelik oli igati muretu olemisega vedel poiss, kelle laisad sõrmed liikusid virgalt vaid kandlekeeltel. Vähesed vahendid, aga kõigile oli mõistetav Imeliku loomus. E. Jaansoo (Draamateater) juba niigi liiga negatiivsele Imelikule soovitati juurde lisada veelgi rohkem kapitalistlikule ühiskonnale omaseid ekspuataatorlikke jooni. See oli kunstiteosele lähenemisel iseloomulik tendents neil aastail, mil kõik tuli anda teravates ning tugevates toonides, nagu kartes, et pooltoonidega ei saavutata nõutavat efekti.

Kuidas hakkas elama teatrilaval punapäine kadakavõsu Jorh Adniel Kiir? E. Abel (Draamateater) ei hoiu värve kokku. Kaasa aitab tema ilmekas välimus: suured kohkunud silmad, pugev naeratus kitsail huulil, rumal tolgendav punane juuksetutt, värisev käsi, millega Kiir annab märku kõstrile, kui tahab kellegi peale keelt kanda. E. Abeli Kiir mõjus vahete-vahel groteskselt, kuid püsis seejuures elutõe piires.

A. Jaas («Vanemuine») oli tunduvalt tagasihoidlikum värvide jagamisel oma kangelasele, lisades teravatele toonidele ka pastelseid.

Üheks suuremaks saavutuseks oli A. Hõimre köster Draamateatri lavastuses. A. Hõimre Julk-Jüri oli lipitseja, silmakirjatseja ning mõisa ees lõmitaja. Tema köster, kes küll oma ametiredelil on kõrgemal kui lihtne kihelkonnakooli poiss Joosep Toots, on sunnitud viimasele alla vanduma moraalselt.

1956. a. valmistuti eesti kunsti ja kirjanduse dekaadiks. Teiste lavas-

tuste kõrval võeti kavva ka O. Lutsu «Kevade». Lavastuse tutvustamine Moskva publikule seadis kollektiivi ette suure ülesande: teha vene vaatajale lähedaseks need olukorrad, milles toimub etenduse tegevus. Uue lavastajana K. Kiisa kõrvale astus V. Panso ja ühise töö tulemusena valmis etendus proloogiga. «Etenduses oli palju värskust, teravust. Tore on proloog, mis oma leidlike võtetega juhatab hästi sisse teose miljõesse.» («Sirp ja Vasar», 1956, 21. detsember.)

Tuled kustuvad, valgustatud avastseenile ilmub lühikest kasvu lahete ning tarkade silmadega inimene. See on kirjanik Luts, kes jutustab enesest, oma loomingust ja tutvustab siis põgusalt oma loo tegelasi, tehes seda kas siis huumoriga, pilkega või sarkasmiga. Tutvustatavad tegelased ilmuvad ükshaaval korraks tema kõrvale valgusesõõri ja nii saab etendusest nagu kirjaniku jutustuse järg. Sellisena nägi Moskva teatrikülastaja näidendit noorte elust eesti külas möödunud sajandi lõpul.

O. Lutsu vastu ei saa keegi. Tallinna Draamateatri repertuaari võeti «Suvi» ja «Tootsi pulm».

Rohkem kui 20-aastase vaheaja järel asus A. Särev uuesti Tootsilugude lavastaja pulti. A. Särevit kui lavastajat ei rahuldanud Särevdramatiseeriija 20 aastat tagasi ning ta tegi «Suvest» uue dramatiseeringu, rõhutades lavastuses teose ühiskondlikke motiive, ja seda eriti Tootsi kujus. Tootsi ülevoolav energia on leidnud endale õige rakenduse — töö. Toots rahmeldab, tema rahutud öökullisilmad otsivad tegevust, ja kuigi «Kevade»-vembud pole teda päris maha jätnud (Tootsi tembutamine ishiasega), on Toots nüüd asjalikum, elukogenum.

Teoses on keskseks kujuks Toots, kelle mõtisklustele on O. Luts pühendanud terved leheküljed, mida kahjuks pole võimalik dialoogivormi panna. Lavastuse peategelaseks on naljavend Kiir. «Dramatiseeringus on peamine rõhk asetatud justkui ainult Tootsile, Kiirele ja Libelele, täpsemalt öeldes nendevahelistele koomilistele vahekordadele, et igati naeruvääristada Kiiretaolist väikekodanlikku väiklust, kitsarinnalisust ja äärmist seesmist tühjust.» («Edasi», 1961, 9. juuli.) Antvärk Kiir Ervin Abeli esituses ongi suurimaks kunstiliseks saavutuseks lavastuses. «Lavale tuleb veider noormees, kes kannab õlgkübarat, nupuga keppi ja nõõpsaapaid, ning aevastab. Kiir on algusest lõpuni ere karakter, nagu Lutsu raamatu kaante vahelt välja kukkunud. Ta on tööpoolest Raja Teele koomiline kosilane, vingmokk, teistest halva rääkija, kade, kitsarinnaline. E. Abel on

oma osasse nii sisse elanud, et huvitab, kas ta sellest suudab välja tulla ka pärast etendust. E. Abel on võrratu koomik, ja tema Kiir varjutab kõik teised tegelaskujud, sest dramatiseeringus ei ole need saanud tollega võrdselt liha ja verd. Tundub, et Kiir jääb nagu ületamatuks portreeks omaette.» («Õhtuleht», 1960, 7. detsember.)

Väärilikalt sekundeerivad talle K. Kalkuni ja J. Orgulase Toots. K. Kalkuni Toots on terviklikum, veenvam. Näitleja enese sõnade järgi oli ta suutnud üle võtta selleks ajaks juba «Tootsi rahutu vaimu ja kiire mõttekäigu. Karakteri põhiloomus on siin sama, kuid Toots on muutunud meheks, tema ohjeldamatu tegutsemistahe ja fantaasia leiavad siin juba õige kasuliku rakenduse — Toots hakkab isatalu korda seadma. Tal on haruldane visadus. Alles jääb seejuures ka tema huumor, mis ilmneb kõige selgemalt käitumises Kiirega.» (Tartu I Keskkooli almanahh «Sulesepad», 1962, lk. 45.) J. Orgulas ei ole veel suutnud luua küllaldast distantsi «Kevade» ja «Suve» Tootsi vahel. L. Rummo Teelena on iseteadlik suure talu peretütar, kuid seejuures mõjub sümpaatselt.

Tallinna Draamateater lõpetab Paunvere elanike elu kajastavad lood «Tootsi pulmaga» 1961. a. «Tootsi pulm» — see on kontsert kahele soolopillile. Teele (L. Rummo) on lõbus hellitatud tütarlaps, kelle loos kostavad vahel ka murelikud noodid, kuid me mõistame, et tema mure on nagu väikese lapse mure, kellelt võidakse võtta ta armsam mängukann. Toots (K. Kalkun ja J. Orgulas) on tõsine töömees, kes mõtleb Ülesoo talu uute hoonete ehitamisest ja maaparandamisest. Vastupidiselt Teelele kõlavad ta pillilt sageli ka lõbusad, ülemeelikud noodid — need on krutskid, mida Toots jätkab suure naudinguga ja lõbuga.

1965. a. ilmus «Äripäev» uuesti teatrilavale, sedapuhku «Ugalas». Dramatiseeringu kavvavõtmisse suhtus algul nii mõnigi näitleja eitavalt, kuna «Äripäeva» on meie teatrites palju mängitud. Praegu on see lavastus võitnud teatripubliku sümpaatiat. Lavastaja A. Sats suutis leida selles paljutuntud lavatükis uusi jooni. «Tootsi ja Teele vahelises riius nägi ta eelkõige sotsiaalset vastuolu rikka ning hellitatud talutütre ja kehvema päritoluga perepoja vahel.» (Meie teatrites, Tln. ETÜ, 1965, lk. 22.) Etendusest kujunes lõbus külakomöödia, kus kõige õnnestunumaks oli V. Aderi vana kellamees Lible. Näitleja möödub möödukuse piires Lible viinahimust, rõhutades, vastupidi, tema majanduslikku taipu ning taktitundelist osavõttu Tootsi-Teele nägelemistest.

1956. a. kerkis päevakorda küsimus meie kirjandusklassika ekraniseerimisest. Kuna asjaga oli tuline rutt, otsustati filmida mõnd valmis teatrilavastust. Jäädi peatuma O. Lutsu «Tagahoovil», mis parajasti oli Tallinna Draamateatri repertuaaris. Töö juurde asumisel selgus, et esialgsest plaanist tuleb siiski loobuda ning filmi loomiseks kasutada kinospetsiifikale omaseid võtteid. Kuid sellest hoolimata ei jäänud Tallinna Draamateatri lavastus ja film kaheks eraldi seisvaks kunstiteoseks. (Kindlasti avaldas mõju ka asjaolu, et filmis ja Tallinna Draamateatris mängisid ainult väikeste eranditega samad näitlejad.) Ühelt poolt oli üks režissööridest (A. Särev) kinni hoidnud dramatiseeringust, teiselt poolt teine režissöör (Vl. Nevežin), filmiala spetsialist, ei suutnud anda stsenaariumile kinolikkust. Kuna O. Lutsu teosel on juba stsenaariumile omased iseloomujooned, siis jääb lavavariandi eelistamine üldse küsitavaks.

Kõikidest nendest puudustest hoolimata oli filmis tabatud O. Lutsu teose meeoleolu, suurem osa tegelasi vastas neist tekkinud kujutlusele, kuid üldmuljelt ja emotsionaalsuselt oli film teatrilavastusest nõrgem. Kogu filmi tegevus oli koondatud õuele, kaevu ümbrusse — üldist ettekujutust tagahoovist ei tekkinud.

Meie lugejatepere noorimad tunnevad O. Lutsu tema muinasjutu «Nukitsamees» järgi. Kuna Kusti, Iti ja Nukitsamehe seiklused said lastele kohe omaseks, siis kirjutas O. Luts muinasjutust ka lavavariandi. Rohkem kui 40 aastat on Nukitsamees teatrilavalt rõõmustanud väikseid teatrikülastajaid. Kuni 1960. a. puudus paljudel Nukitsamehe väikestel sõpradel võimalus kaasa elada tema seiklustele lava vahendusel. Selle puuduse likvideeris Tallinna kinostuudio nukufilmiga «Metsamuinasjutt». Kuigi filmis antakse sündmuse edasi mitte niivõrd tegevusele, kuivõrd tekstile tuginedes, on ta võitnud noorte vaatajate siira poolehoidu.

Tee, mida mööda astuvad meie teatrilavale O. Lutsu näidendite ja teoste dramtiseeringute tegelased, ei rohtu. O. Lutsu loominguga vastu on huvi tuntud ka välismaal. 1939. a. lavastati «Tagahoovis» Helsingi Töölis-teatris, 1957. a. oli «Kevade» Turu Linnateatri ja 1958. a. Helsingi Rahva-teatri-Töölis-teatri Vallila filiaali repertuaaris.

Nii nagu huviga loetakse O. Lutsu teoseid, vaadatakse ka teatrilaval ikka ja jälle tema humoorikaid, satiirilisi ning kohati ka nukraid näidendeid, sest oma loominguga on kirjanik võitnud rahva südame.

OSKAR LUTSU NÄIDENDID JA TEOSTE DRAMATISEERINGUD EESTI KUTSELISE TEATRI LAVAL

«K A P S A P E A»

1. «Vanemuine»

Esietendus: 17. nov. 1912. a.

Lavastaja: KARL MENNING

Osatäitjad: Saamuel Pliuhkam — LEOPOLD HANSEN; Rooski — AMALIE KONSA; Elisabet — ANNA ALTLEIS; Tõnis Sägi — JULIUS PÖDER; Krõõt — ANNA MARKUS; Kusti — MARI MÖLDRE.

2. «Estonia»

Esietendus: 13. dets. 1916. a.

Lavastaja: KARL JUNGHOLZ

Osatäitjad: Saamuel Pliuhkam — TOOMAS TONDU; Rooski — SALME PEETSON; Elisabet — LIINA REIMAN; Tõnis Sägi — AUGUST MIHKLISOO; Krõõt — ANNA TAMM; Kusti — ERIKA TETZKY.

3. «Vanemuine»

Esietendus: 25. märts 1919. a.

Lavastaja: ANTS SIMM

Dekoraator: ALEKSANDER TUURAND

Osatäitjad: Saamuel Pliuhkam — LEOPOLD HANSEN; Rooski — AMALIE KONSA; Elisabet — ANNA ALTLEIS; Tõnis Sägi — JULIUS PÖDER; Krõõt — ANNA TAMM; Kusti — POLLI MÖTTUS.

4. Draamastuudio

Esietendus: 26. apr. 1926. a.

Lavastaja: PAUL SEPP

Osatäitjad: Saamuel Pliuhkam — ARTUR RASS

5. «Ugala»

Esietendus: 2. okt. 1926. a.

Lavastaja: SALME LIIV

Dekoraator: ANTS MURAKIN

Osatäitjad: Saamuel Pliuhkam — ARTUR RASS

6. «Vanemuine»
 Esietendus: 26. dets. 1926. a.
 Lavastaja: VOLDEMAR METTUS
 Osatäitjad: Saamuel Pliuhkam — LEOPOLD HANSEN; Roosi — AMALIE KONSA; Elisabet — OLLI TEETSOV; Tõnis Sägi — JULIUS PÖDER, Krõõt — ANNA MARKUS; Kusti — POLLI MÖTTUS.
7. Kuressaare Teater
 (esitatud O. Lutsu 50. sünnipäeva tähistamiseks korraldatud aktusel)
 Esietendus: 6. veebr. 1937. a.
 Lavastaja: RIIVO KULJUS
8. «Ugala»
 (esitatud O. Lutsu 50. sünnipäeva tähistamiseks korraldatud aktusel)
 Esietendus: 28. veebr. 1937. a.
 Lavastaja: KARL SÖÖDOR
9. «Vanemuine»
 Esietendus: 14. juuni 1946. a.
 Lavastaja: KAAREL IRD
 Dekoraator: ARMAND LEPIK
 Osatäitjad: Saamuel Pliuhkam — LEOPOLD HANSEN, BENNO MIKKAL; Roosi — HILDA SOOPER; Elisabet — LUDMILLA TARM; Tõnis Sägi — OSKAR LIIGAND, BENNO MIKKAL; Krõõt — ELSA RATASSEPP; Kusti — LUDMILLA HUSSAR.
10. «Vanemuine»
 Esietendus: 28. nov. 1954. a.
 Lavastaja: EPP KAIDU
 Dekoraator: VOLDEMAR PEIL
 Osatäitjad: Saamuel Pliuhkam — LEOPOLD HANSEN; Roosi — HILDA SOOPER; Elisabet — LUDMILLA TARM; Tõnis Sägi — OSKAR LIIGAND, BENNO MIKKAL; Krõõt — ELSA RATASSEPP, Kusti — LUDMILLA HUSSAR.
- «PAUNVERE»
1. «Vanemuine»
 Esietendus: 25. nov. 1912. a.
 Lavastaja: KARL MENNING
 Osatäitjad: Ärak — MARTIN LIBENE; proua Ärak — ANNA MARKUS; Lydia — MARI MÖLDRE; Hans Rähn — JULIUS PÖDER; Reenus — LEOPOLD HANSEN; Steinberg — Hartius MÖLLER.

2. «Endla»

Esietendus: 17. nov. 1913. a.

Lavastaja: ALEKSANDER TEETSOV

Osatäitjad: *proua* Ärak — ANNA TAMM;
Lydia — LIINA REIMAN; *Reenus* — ALEKSANDER
TEETSOV.

3. «Vanemuine»

Esietendus: 16. veebr. 1918. a.

Lavastaja: ANTS SIMM

Osatäitjad: Ärak — MARTIN LIBENE; *proua*
Ärak — PAULA ANDREKSON; *Lydia* — EMMI
TREUMUNDT; *Hans Rähn* — JULIUS PÖDER; *Ree-*
enus — LEOPOLD HANSEN; *Steinberg* — RUDOLF
RATASSEPP.

4. Draamateater

Esietendus: 6. sept. 1919. a.

Lavastaja: AUGUST SUNNE

Osatäitjad: Ärak — ALEKSANDER TEETSOV;
proua Ärak — ANNA MARKUS; *Lydia* — POLLI
MÖTTUS; *Hans Rähn* — KARL VASKO; *Reenus* —
KARL TRIIPUS; *Steinberg* — JAAN HARGEL.

5. «Vanemuine»

Esietendus: 5. dets. 1922. a.

Lavastaja: LEOPOLD HANSEN

Osatäitjad: Ärak — ELMAR MARTINSON; *proua*
Ärak — ANNA TAMM; *Lydia* — EMMI TREUMUNDT;
Hans Rähn — JOHANNES VAHER; *Reenus* — LEO-
POLD HANSEN; *Steinberg* — RUDOLF RATASSEPP.

6. «Ugala»

Esietendus: 3. okt. 1925. a.

Lavastaja: ANDRES SÄREV

Dekoraator: ANTS MURAKIN

Osatäitjad: Ärak — HANS SAUL; *proua* Ärak —
NELLI REIN; *Lydia* — ELLI RUMP; *Reenus* —
MIHKEL ESSMANN; *Steinberg* — ARNOLD KULL.

7. Pärnu Töölisteater

Esietendus: 1. apr. 1929. a.

Lavastaja: ANDRES SÄREV

Dekoraator: FRIEDRICH HANTSOV

Osatäitjad: Ärak — KRISTJAN JALAS; *proua*
Ärak — ALDI VANATOJA; *Lydia* — LINDA TOHVER;
Hans Rähn — FRIEDRICH SILDER; *Reenus* — ERNST
NAARIS; *Steinberg* — ALEKSANDER VAHTER.

8. «Estonia»

Esietendus: 14. mai 1937. a.

Lavastaja: ANTS LAUTER

Dekoraator: ALBERT VAHTRAM (Vahtramäe)
Osatäitjad: *Ärak* — PAUL PINNA; *proua Ärak* —
BETTI KUUSKEMA; *Lydia* — MARJE PARIKAS;
Hans Rähn — ANTS ESKOLA; *Reenus* — ARNOLD
VAINO; *Steinberg* — ALFRED SÄLLIK.

9. Kuressaare Teater

Esietendus: 9. okt. 1937. a.
Lavastaja: RIIVO KULJUS
Osatäitjad: *Ärak* — RIIVO KULJUS; *proua*
Ärak — MARIE KEI; *Lydia* — ADJA KULJUS; *Hans*
Rähn — THEO MARIPUU; *Reenus* — HERMAN
MARIPUU; *Steinberg* — DIMITRI SALISTE.

10. Tallinna Draamateater

Esietendus: 10. apr. 1946. a.
Lavastaja: ALFRED MERING
Dekoraator: UNO MARTIN
Osatäitjad: *Ärak* — KAARLI ALUOJA; *proua*
Ärak — LO TUI; *Lydia* — OLLI UNGVERE; *Hans*
Rähn — VOLDEMAR ALEV; *Reenus* — EDUARD
TINN; *Steinberg* — OSKAR PÖLLA.

11. Rakvere Teater

Esietendus: 28. apr. 1959. a.
Lavastaja: KULNO SÜVALEP
Dekoraator: VOLDEMAR MÖLDER
Osatäitjad: *Ärak* — VOLDEMAR PAHKLA;
proua Ärak — ELLEN GRÜNFELDT, FAUSTI TUR-
BAN; *Lydia* — LIIDIA TALL; *Hans Rähn* — EVALD
RANDOJA; *Reenus* — AUGUST LÄÄNE; *Steinberg* —
EDGAR VALGE.

12. RAT «Vanemuine»

Esietendus: 22. juuni 1966. a.
Lavastaja: KAAREL IRD
Dekoraator: MEERI SÄRE
Osatäitjad: *Ärak* — PAUL MAIVEL; *proua*
Ärak — ELO TAMUL; *Lydia* — KAIS ADLAS,
MALLE KOOST, MILVI MÖLDER; *Hans Rähn* —
RAIMU MAIKSAR; *Reenus* — BENNO MIKKAL;
Steinberg — ENDEL AIMRE, EERO TARI.

«PÄRIJAD»

1. «Vanemuine»

Esietendus: 13. jaan. 1913. a.
Lavastaja: KARL MENNING
Osatäitjad: *Kadri* — AMALIE KONSA; *Jüri* —
MARTIN LIBENE; *Leenu* — ANNA MARKUS; *Mart* —
HARTIUS MÖLLER; *Liisu* — ANNA TAMM.

2. «Endla» Esietendus: 25. mai 1913. a.
Lavastaja: ALEKSANDER TEETSOV
3. «Estonia» Esietendus: 13. dets. 1916. a.
Lavastaja: KARL JUNGHOLZ
Osatäitjad: Kadri — BETTI KUUSKEMA; Jüri —
REINHOLD KUHLBERG; Leenu — SALME PEET-
SON; Mart — JAAN FREYMANN; Liisu — ANNA
TAMM.
4. «Vanemuine» Esietendus: 27. apr. 1919. a.
Lavastaja: ANTS SIMM
Osatäitjad: Kadri — AMALIE KONSA; Jüri —
AADU LAABUS; Leenu — ANNA TAMM; Mart —
HARTIUS MÖLLER; Liisu — ANNA ALTLEIS.
5. «Ugala» Esietendus: 17. veebr. 1925. a.
Lavastaja: ALEKSANDER TEETSOV

«ÄRIMEHED»

1. «Vanemuine» Esietendus: 13. jaan. 1913. a.
Lavastaja: KARL MENNING
Osatäitjad: Jalak — CARL TREUMUNDT; proua
Jalak — MARI MÖLDRE; Koiv — MARTIN LIBENE:
Vilhelmine Josephine Friederike Aleksandra Nora —
ANNA ALTLEIS; Hans Oili — V. RÄTTSEPP; Andres
Oili — LEOPOLD HANSEN; Paun — HARTIUS MÖL-
LER; Kippel — TAAVET MUTSU; Säälük — AUGUST
SUNNE.
2. «Endla» Esietendus: 19. okt. 1913. a.
Lavastaja: ALEKSANDER TEETSOV
Osatäitjad: Jalak — A. BIRKENFELDT; proua
Jalak — ANNA KARZEVA-TAMM; Koiv — JAAN
KURRIKOFF; Vilhelmine Josephine Friederike Alek-
sandra Nora — M. MAIMU; Hans Oili — AUGUST
REIMAN; Andres Oili — RUDOLF SIIG; Paun —
ALEKSANDER TEETSOV; Kippel — FERDINAND
PETTAI; Säälük — AUGUST TAMMANN.
3. «Estonia» Esietendus: 13. dets. 1916. a.
Lavastaja: KARL JUNGHOLZ
Osatäitjad: Jalak — REINHOLD KUHLBERG;
proua Jalak — BETTI KUUSKEMA; Koiv — EDUARD

KURNIM; *Vilhelmine Josephine Friederike Aleksandra Nora* — SALME PEETSON; *Hans Oili* — ROBERT ROOD; *Andres Oili* — ALEKSANDER TRILLJÄRV; *Paun* — KARL JUNGHOLZ; *Kippel* — VOLDEMAR KARRO; *Säälik* — AUGUST MIHKLISSO.

4. «Vanemuine»

Esietendus: 14. juuni 1946. a.

Lavastaja: KAAREL IRD

Dekoraator: ARMAND LEPIK

Osatäitjad: *Jalak* — EDUARD VEDLER; *proua Jalak* — ALLI TAMMEMETS; *Koiv* — ENN VALDRE; *Vilhelmine Josephine Friederike Aleksandra Nora* — EVA VAHUR; *Hans Oili* — ERICH JAANSOO; *Andres Oili* — ELMAR SALULAHT; *Paun* — ALEKSANDER MÄLTON; *Kippel* — ELMAR KIVILO; *Säälik* — ARNOLD KASUK.

«LAUL ÖNNEST»

1. «Vanemuine»

Esietendus: 16. aug. 1915. a.

Lavastaja: ANTS SIMM

Osatäitjad: *Juhan Metslang* — JULIUS PÖDER; *Leena* — AMALIE KONSA; *Emilie* — OLLI TEETSOV; *Maria* — ANNA ALTLEIS; *Julius Jõuram* — LEOPOLD HANSEN.

2. «Estonia»

Esietendus: 23. aug. 1916. a.

Lavastaja: KARL JUNGHOLZ

Osatäitjad: *Juhan Metslang* — ALBERT LIHK; *Leena* — BETTI KUUSKEMA; *Emilie* — MILLY ALTERMANN; *Maria* — LIINA REIMAN; *Julius Jõuram* — EDUARD KURNIM.

3. «Vanemuine»

Esietendus: 2. veebr. 1924. a.

Lavastaja: JULIUS PÖDER

Dekoraator: VOLDEMAR HAAS

Osatäitjad: *Juhan Metslang* — JULIUS PÖDER; *Leena* — AMALIE KONSA; *Emilie* — EMMI TREUMUNDT; *Maria* — ANNA ALTLEIS; *Julius Jõuram* — LEOPOLD HANSEN.

4. «Ugala»

(esitatud L. Suburgi mälestusõhtul)

Esietendus: 9. märts 1924. a.

Lavastaja: ANDRES TUKK

«ARUSAAMATU LUGU»

1. «Vanemuine» Esietendus: 27. dets. 1916. a
Lavastaja: ANTS SIMM
Osatäitjad: *Avikson* — RUDOLF RATASSEPP;
Kihu — ERICH BERGMANN; *Rupski* — AADU LAABUS;
Eeva — PAULA ANDREKSON; *Alma* — EMMI TREUMUNDT.
2. «Vanemuine» Esietendus: 27. apr. 1919. a.
Lavastaja: ANTS SIMM
Osatäitjad: *Avikson* — JULIUS PÖDER; *Kihu* —
HARTIUS MÖLLER; *Rupski* — AADU LAABUS;
Eeva — POLLI MÖTTUS; *Alma* — EMMI TREUMUNDT.
3. «Säde» Esietendus: 13. mai 1923. a.
Lavastaja: CARL TREUMUNDT
4. «Ugala» Esietendus: 24. veebr. 1927. a.
Lavastaja: EDUARD LEMMISTE
Dekoraator: ANTS MURAKIN
Osatäitjad: *Avikson* — ANDRES TUKK; *Kihu* —
JUHAN TÖNOPA; *Rupski* — ALEKSANDER MÄLTON;
Eeva — ELY SOONVALD; *Alma* — LILLI FELDMANN.
5. «Ugala» Esietendus: 16. mai 1929. a.
Lavastaja: EDUARD LEMMISTE
Dekoraator: HERBERT TAMM
6. Kuressaare Teater Esietendus: 12. okt. 1941. a.
Lavastaja: RIIVO KULJUS

«ONU PAREMAD PÄEVAD»

1. «Vanemuine» Esietendus: 27. dets. 1916. a.
Lavastaja: ANTS SIMM
Osatäitjad: *Onu* — CARL TREUMUNDT; *Onunaine* — ANNA ALTLEIS; *I tütar* — MARI MÖLDRE;
II tütar — POLLI MÖTTUS; *Oksjonipidaja* — AADU LAABUS;
Mõõgamees — AUGUST REIMAN; *Rikas sõber* — SAM SIIRAK.
2. Pärnu Töölister Teater Esietendus: 21. mai 1927. a.
Lavastaja: KRISTJAN HANSEN

3. «Ugala»

Esietendus: 16. mai 1929. a.
Lavastaja: EDUARD LEMMISTE
Dekoraator: HERBERT TAMM

4. «Vanemuine»

Esietendus: 14. juuni 1946. a.
Lavastaja: KAAREL IRD
Dekoraator: ARMAND LEPIK
Osatäitjad: *Onu* — LEOPOLD HANSEN, *VOLDE-*
MAR ADER; *Onunaine* — ELSA RATASSEPP; *I tütar*
— EVA VAHUR; *II tütar* — VAIKE SARAL; *Oksjoni-*
pidaja — ELMAR KIVILO; *Mõõgamees* — ELMAR
SALULAHT; *Rikas sõber* — ENN VALDRE.

«ÜLEMISTE VANAKE»

1. «Vanemuine»

Esietendus: 27. dets. 1916. a.
Lavastaja: ANTS SIMM
Osatäitjad: *Ülemiste vanake* — LEOPOLD HAN-
SEN; *Väravavaht* — RUDOLF RATASSEPP; *Juku* —
A. KIKAS.

2. «Vanemuine»

Esietendus: 27. apr. 1919. a.
Lavastaja: ANTS SIMM
Osatäitjad: *Ülemiste vanake* — LEOPOLD HAN-
SEN; *Väravavaht* — CARL TREUMUNDT; *Juku* —
JUHAN SIMM.

«KALEVI KOJUTULEK»

1. «Vanemuine»

Esietendus: 11. veebr. 1919. a.
Lavastaja: ANTS SIMM
Dekoraator: ALEKSANDER TUURAND
Osatäitjad: *Saamuel Pliuhkam* — LEOPOLD HAN-
SEN; *Roosi* — AMALIE KONSA; *Liispet* — ANNA
ALTLEIS; *Tõnis Sägi* — JULIUS PÖDER; *Krõõt* —
ANNA TAMM; *Üliõpilane* — FERDINAND PETTAI.

2. «Säde»

Esietendus: 1. veebr. 1924. a.
Lavastaja: CARL TREUMUNDT

3. «Ugala»

Esietendus: 16. mai 1929. a.
Lavastaja: EDUARD LEMMISTE
Dekoraator: HERBERT TAMM

4. **Kuressaare Teater** Esietendus: 6. veebr. 1937. a.
(esitatud O. Lutsu 50. Lavastaja: RIIVO KULJUS
sünnipäeva tähistami-
seks korraldatud aktu-
sel)

5. **Kuressaare Teater** Esietendus: 30. apr. 1944. a.
Lavastaja: THEO MARIPUU
Osatäitjad: Saamuel Pliuhkam — THEO MARI-
PUU; Roosi — NATHALIE BEHM; *Liispet* — LY
LAAR; *Tõnis Sägi* — AIN TERAS; *Krõõt* — MATI
HAMMER; *Üliõpilane* — ALEKSANDER LAAR.

«MAHAJÄETUD MAJA»

1. «Estonia» Esietendus: 20. veebr. 1923. a.
Lavastaja: KARL JUNGHOLZ
Dekoraator: ALBERT VAHTRAM (Vahtramäe)
Osatäitjad: *Perepoeg* — ALEKSANDER JUHANI;
Punapõseline tüdruk — HILDA HELLAS; *Peremees* —
SERGIUS LIPP; *Sulane* — VALTER SOOSÖRV.

«SOOTULUKE»

1. «Vanemuine» Esietendus: 25. märts 1919. a.
Lavastaja: ANTS SIMM
Dekoraator: ALEKSANDER TUURAND
Osatäitjad: *Noormees* — JULIUS PÖDER; *Neid* —
MARI MÖLDRE; *Isa* — CARL TREUMUNDT; *Pime* —
HARTIUS MÖLLER; *Sootuluke* — EMMI TREU-
MUNDT.

2. «Estonia» Esietendus: 20. veebr. 1923. a.
Lavastaja: KARL JUNGHOLZ
Dekoraator: ALBERT VAHTRAM (Vahtramäe)
Osatäitjad: *Noormees* — HERMAN PIHL; *Neid* —
HILDA GLESER; *Isa* — HUGO LAUR; *Pime* — SER-
GEI HERMAN; *Sootuluke* — MARTA NIILUS.

3. **Pärnu Töölisteater** Esietendus: 17. nov. 1928. a.
Lavastaja: ANDRES SÄREV
Dekoraator: FRIEDRICH HANTSOV
Osatäitjad: *Noormees* — ANDRES SÄREV;
Neid — LINDA TOHVER; *Isa* — ALEKSANDER
VIMM; *Pime* — FRIEDRICH SILDER; *Sootuluke* —
H. HOLM.

«NUKITSAMEES»

1. **Draamateater** Esietendus: 30. märts 1923. a.
Lavastaja: EDUARD TÜRK
Osatäitjad: *Kusti* — POLLI MÖTTUS; *Iti* —
NATA KRUUSMAA; *Nukitsamees* — ***.
2. «**Vanemuine**» Esietendus: 2. apr. 1923. a.
Lavastaja: JULIUS PÖDER
Dekoraator: ALEKSANDER TUURAND
Osatäitjad: *Kusti* — AARNE VIISIMAA; *Iti* —
ADELE KLEIN; *Nukitsamees* — FELIX JÕUMES.
3. «**Ugala**» Esietendus: 5. apr. 1926. a.
Lavastaja HANS SAUL
Osatäitjad: *Kusti* — LILLI LAONIIDU; *Iti* —
ANNA SAUL; *Nukitsamees* — FERDINAND JEHPE.
4. **Pärnu Töölister** Esietendus: 23. dets. 1928. a.
Lavastaja: ANDRES SÄREV
Dekoraator: FRIEDRICH HANTSOV
Osatäitjad: *Kusti* — NADEŽDA KANGUR; *Iti* —
MARE VOOG; *Nukitsamees* — H. REIMANN.
5. **Draamastudio Teater** Esietendus: 20. dets. 1936. a.
(nukulavastus) Lavastaja: LEO KALMET
Dekoraator: PÄRN RAUDVEE
Osatäitjad: *Kusti* — AINO TALVI; *Iti* — SALME
REEK; *Nukitsamees* — SAM SIIRAK.
6. **V. Kingissepa nim. Tal-** Esietendus: 23. mai 1959. a.
linna Riiklik Akadeemi-
line Draamateater Lavastaja: BEN DRUI
Dekoraator: VOLDEMAR PEIL
Osatäitjad: *Kusti* — JAANUS ORGULAS; *Iti* —
ESTER PAJUSOO; *Nukitsamees* — SALME REEK.
7. **V. Kingissepa nim. Tal-** Esietendus: 2. jaan. 1965. a.
linna Riiklik Akadeemi-
line Draamateater Lavastaja: BEN DRUI
Dekoraator: VOLDEMAR PEIL
Osatäitjad: *Kusti* — VELDA OTSUS; *Iti* —
ESTER PAJUSOO; *Nukitsamees* — SALME REEK.
8. **RAT «Vanemuine»** Esietendus: 30. märts 1969. a.
Lavastaja: HEIKI HARAVEE
Dekoraator: LIINA PIHLAK
Osatäitjad: *Kusti* — UDO JÄÄGER; *Iti* — ANU
SÜTT; *Nukitsamees* — KALJO ORRO.

«HARALD TEGUTSEB»

1. «Vanemuine»

Esietendus: 26. dets. 1926. a.
Dramatiseerija: OSKAR LUTS
Lavastaja: VOLDEMAR METTUS
Osatäitjad: *Juhan Jakobson* — JULIUS PÖDER;
Leida — POLLI MÖTTUS; *Reiman* — HANS PULST;
hr. Saar — LEOPOLD HANSEN; *pr. Saar* — ANNA
MARKUS; *Jakobsoni ema* — AMALIE KONSA

«SINIHALLIK»

1. «Endla»

Esietendus: 24. veebr. 1928. a.
Lavastaja: ALEKSANDER TEETSOV
Osatäitjad: *Vanem* — VALTER SOOSÕRV; *Noorem poeg* — VOLDEMAR LAASON; *Mägede neiu* — IDA TÜÜR; *I mäeelanik* — ANDRES SÄREV.

«TAGAHOOVIS»

1. Tallinna Töölisteater

Esietendus: 15. nov. 1934. a.
Dramatiseerija: ANDRES SÄREV
Lavastaja: ANDRES SÄREV
Dekoraator: HERBERT TAMM
Osatäitjad: *Tatjana Nikolajevna* — LINDA
REIAL; *Belski* — ROBERT ALAMAA; *Pastelli* —
JOHANNES ROMOT; *Veika-eit* — ANNA TAMM;
Kapral — ALEKSANDER TEETSOV; *Paula* — OLLY
JÜRISSE; *Kohv* — ALFRED LAOS; *Fenja* — LYDIA
LIBLIKMAN; *Pragi* — OSKAR PÖLLA; *Maria Sergejevna* —
KATRIN VÄLBE; *Trumli-Sass* — HELMUT
VAAG; *Soin* — RUTS BAUMAN; *Trei* — ALEKSAN-
DER JUHANI.

2. «Vanemuine»

Esietendus: 26. sept. 1935. a.
Dramatiseerija: ANDRES SÄREV
Lavastaja: KAARLI ALUOJA
Dekoraator: VOLDEMAR HAAS
Osatäitjad: *Tatjana Nikolajevna* — HELMI AREN;
Belski — ALEKSANDER RANDVIIR; *Pastelli* —
ALBERT LIIK; *Veika-eit* — LILLI LAONIIDU; *Kapral* —
JULIUS PÖDER; *Paula* — ALMA TANNEBAUM;
Kohv — KARL TOBER; *Fenja* — IDA SUVERO;
Pragi — JOHANNES KULL; *Maria Sergejevna* —
LISL LINDAU; *Trumli-Sass* — JOHANNES JÜRGEN-
SON; *Soin* — RUDOLF RATASSEPP; *Trei* — ANTS
PILLER.

3. «Endla»

Esietendus: 27. dets. 1935. a.

Dramatiseerija: ANDRES SÄREV

Lavastaja: EDUARD LEMMISTE

Dekoraator: UKU HALLA

Osatäitjad: *Tatjana Nikolajevna* — MARE VOOG; *Belski* — EDUARD LEMMISTE; *Pastelli* — UKU HALLA; *Veika-eit* — VEERA LUUR; *Kapral* — MAIT MALDRE; *Paula* — HELENE RINNE; *Kohv* — E. RÄHESO; *Fenja* — ROSS TEDER; *Pragi* — MANIVALDE MITT; *Maria Sergejevna* — MARINA MIKK-MURAKIN; *Trumli-Sass* — HENN AARE; *Soin* — VOLDEMAR LAASON; *Trei* — ALEKSANDER VIMM.

4. «Ugala»

Esietendus: 1. veebr. 1936. a.

Dramatiseerija: ANDRES SÄREV

Lavastaja: ALFRED MERING

Dekoraator: JUHAN KANGILASKI

Osatäitjad: *Tatjana Nikolajevna* — HELLE RAA; *Belski* — FELIKS TOMBERG; *Pastelli* — AARNE MELTS; *Veika-eit* — SALME TAMM; *Kapral* — ALEKSANDER MÄLTON; *Paula* — ELANDA PORMAN; *Kohv* — ARTUR NÖMMIK; *Fenja* — MAHTA SÖÖDOR; *Pragi* — ANTS VIIR; *Maria Sergejevna* — OLLI UNGVERE; *Trumli-Sass* — KARL SÖÖDOR; *Soin* — ALFRED MERING; *Trei* — ALEKSANDER JUHANI.

5. «Võitleja»

Esietendus: 14. mai 1936. a.

Dramatiseerija: ANDRES SÄREV

Lavastaja: FERDINAND PETTAI

Dekoraator: VOLDEMAR PEIL

Osatäitjad: *Tatjana Nikolajevna* — GERDA MURRE; *Belski* — ROBERT ALAMAA; *Pastelli* — LEMBIT AIMRE; *Veika-eit* — ALIIDE ALAKÜLA; *Kapral* — MART LOIT; *Paula* — ALIIDE BOCK; *Kohv* — GUSTAV VILJUR; *Fenja* — ZOJA IVASTE; *Maria Sergejevna* — AMANDA LÄÄNE; *Trumli-Sass* — ARTUR KATTAI; *Soin* — ANTS BERGER; *Trei* — AUGUST LÄÄNE.

6. «Säde»

Esietendus: 25. okt. 1936. a.

Dramatiseerija: ANDRES SÄREV

Lavastaja: FERDINAND PETTAI

Dekoraator: KARL ROOLEID

Osatäitjad: *Tatjana Nikolajevna* — ALEVTINE

RAABE; *Belski* — KARL VERI; *Pastelli* — ARNOLD KREEVES; *Veika-eit* — ELSA JÖGI; *Kapral* — ANTS PAHLA; *Paula* — MARIE PÄIV; *Kohv* — F. VELBERG; *Fenja* — TELEIDA TREES; *Pragi* — V. JÖGI; *Maria Sergejevna* — JENNY PALMRE; *Trumli-Sass* — ILMAR UIBOPUU; *Soin* — B. MUSTKIKAS; *Trei* — JÜRI RAIEND.

7. Kuressaare Teater

Esietendus: 4. nov. 1939. a.

Dramatiseerija: ANDRES SÄREV

Lavastaja: RIIVO KULJUS

Dekoraator: HELEND PEEP

Osatäitjad: *Tatjana Nikolajevna* — MARET SUITS; *Belski* — GEORG LEVKOVITŠ; *Pastelli* — DIMITRI SALISTE; *Veika-eit* — MARIE KEI; *Kapral* — THEO MARIPUU; *Paula* — NATHALIE BEHM; *Fenja* — VALVE RISTMA; *Pragi* — HELEND PEEP; *Maria Sergejevna* — SONJA KOŽEVNIKOV; *Trumli-Sass* — EDUARD PEA; *Soin* — HERMAN MARIPUU; RIIVO KULJUS; *Trei* — NIKOLAI MARIPUU.

8. V. Kingissepa nim. Tallinna Riiklik Draamateater

Esietendus: 26. veebr. 1955. a.

Dramatiseerija: ANDRES SÄREV

Lavastaja: ANDRES SÄREV

Dekoraator: MAIMU VANNAS

Osatäitjad: *Tatjana Nikolajevna* — LINDA TUBIN; *Belski* — EINO BASKIN; *Pastelli* — ERVIN ABEL; *Veika-eit* — KATRIN VÄLBE; *Kapral* — ALFRED REBANE; *Paula* — META LUTS; *Kohv* — ANTS JÖGI; *Fenja* — LISL LINDAU, VIRVE KIPLE; *Pragi* — VELLO RUMMO; *Maria Sergejevna* — EVI RAUER; *Trumli-Sass* — ALEKSANDER MÄGI; *Soin* — HUGO LAUR, ANTS ESKOLA; *Trei* — FRANZ MALMSTEN.

9. V. Kingissepa nim. Tallinna Riiklik Akadeemiline Draamateater

Esietendus: 10. märts 1963. a.

Dramatiseerija: ANDRES SÄREV

Lavastaja: ANDRES SÄREV

Dekoraator: AHTI HINNOV

Osatäitjad: *Tatjana Nikolajevna* — LINDA RUMMO; *Belski* — VALDEKO RATASSEPP; *Pastelli* — ERVIN ABEL; *Veika-eit* — KATRIN VÄLBE; *Kapral* — ALFRED REBANE; *Paula* — LISL LINDAU; *Kohv* — VOLDEMAR ALEV; *Fenja* — AASA KÄSI; *Maria*

Sergejevna — SILVIA LAIDLÄ; *Trumli-Sass* — ANTS JÖGI; *Soin* — HUGO LAUR; *Trei* — FRANZ MALMSTEN.

«VAIKNE NURGAKE»

1. Tallinna Töölisteater
Esietendus: 26. sept. 1935. a.
Dramatiseerija: ANDRES SÄREV
Lavastaja: ANDRES SÄREV
Dekoraator: HERBERT TAMM
Osatäitjad: *Heino Anderson* — ROBERT ALAMAA; *Robert Vestberg* — ALEKSANDER TEETSOV; *Elviine* — ANNA TAMM; *Heete* — LINDA REIAL; *pr. Trautenberg* — HERTA KARJAMEES; *Lücke* — RUTS BAUMAN; *Rein* — OSKAR PÖLLA; *Agate Leisner* — KATRIN VÄLBE.
2. «Kannel»
Esietendus: 29. jaan. 1936. a.
Dramatiseerija: ANDRES SÄREV
Lavastaja: ERICH BERGMANN
Dekoraator: ARMAND LEPIK
Osatäitjad: *Heino Anderson* — JOHANNES REIMANN; *Robert Vestberg* — AUGUST TAMMISAAR; *Elviine* — AGATHE HIIELO; *Heete* — CLAIRE KUUS; *pr. Trautenberg* — HILDA SABBE; *Lücke* — VAADU LEMBER; *Rein* — ANTS JÖGEVA; *Agate Leisner* — HERTA KASCH.
3. «Endla»
Esietendus: 25. nov. 1936. a.
Dramatiseerija: ANDRES SÄREV
Lavastaja: EDUARD LEMMISTE
Dekoraator: UKU HALLA
Osatäitjad: *Heino Anderson* — HENN AARE; *Robert Vestberg* — ENN TANI; *Elviine* — MARINA MIKK-MURAKIN; *Heete* — ROSS TEDER; *pr. Trautenberg* — HELENE RINNE; *Lücke* — MANIVALDE MITT; *Rein* — JAKOB KÜÜTS; *Agate Leisner* — HILDA SOOPER.
4. «Säde»
Esietendus: 10. apr. 1938. a.
Dramatiseerija: ANDRES SÄREV
Lavastaja: VALTER SOOSÖRV
Dekoraator: KARL ROOLEID
Osatäitjad: *Heino Anderson* — KARL VERI; *Robert Vestberg* — OTTO RAUDHEIDING; *Elviine* —

ELISABETH SISASK; *Heete* — TELEIDA TREES;
pr. Trautenberg — JENNY PUNGAR; *Lücke* — VAL-
TER SOOSÖRV; *Rein* — LEONHARD NIELSEN;
Agaate Leisner — JENNY PALMRE.

5. Rakvere Teater

Esietendus: 8. jaan. 1958. a.

Dramatiseerija: ANDRES SÄREV

Lavastaja: KULNO SÜVALEP, ALEKSANDER
VIILMA

Dekoraator: VOLDEMAR MÖLDER

Osatäitjad: *Heino Anderson* — EVALD RAND-
OJA; *Robert Vestberg* — ROMAN VARTS; *Elviine* —
FAUSTI TURBAN; *Heete* — GALINA SÜVALEP;
pr. Trautenberg — MARE VOOG; *Lücke* — ANTS
TOIGER; *Rein* — LEONID LEHTLA; *Agaate Leisner* —
TERJE KUKK.

«TOOTSI LOOD»

1. «Ugala»

Esietendus: 5. apr. 1936. a.

Lavastaja: ANTS VIIR

Dekoraator: JUHAN KANGILASKI

Osatäitjad: *Joosep Toots* — VIKTOR ROHULA;
Imelik — EDGAR KINK; *Tõnisson* — ANTS TOIGER;
Kiir — PHILIP ADLER; *Tali* — LEMBIT ORUMAA;
Laur — JOHANNES RANNA; *Köster* — AARNE
MELTS.

«KEVADE»

1. Eesti Draamateater

Esietendus: 7. veebr. 1937. a.

Dramatiseerija: ANDRES SÄREV

Lavastaja: LEO KALMET

Dekoraator: PÄRN RAUDVEE

Osatäitjad: *Köster* — LEOPOLD HANSEN,
ALEKSANDER KLEIUS; *Laur* — AUGUST PROMEN;
Joosep Toots — MARI MÖLDRE; *Raja Teele* — AILI
MÜÜR; *Kiir* — OLEV ESKOLA; *Tali* — PAUL
RUUBEL; *Tõnisson* — ILMAR NEREP; *Imelik* —
ARNOLD SARV; *Kuslap* — HARDY TOMBAK;
Libe — LEO KALMET.

2. Kuressaare Teater

Esietendus: 19. märts 1938. a.

Dramatiseerija: ANDRES SÄREV

Lavastaja: RIIVO KULJUS

Dekoraator: RIIVO KULJUS
Osatäitjad: Köster — THEO MARIPUU; *Laur* --
AUGUST TAMM; *Joosep Toots* — NATHALIE BEHM;
Raja Teele — SARRA MARIPUU; *Kiir* — JOHANNES
KALT; *Tali* — KARL VACHSTEIN; *Tõnisson* —
ALEKSANDER KOTKAS; *Imelik* — MIHHAIL LEPIK;
Kuslap — VELI AARMA; *Lible* — JÜRI MEIGAS.

3. «Vanemuine»

Esietendus: 29. märts 1938. a.
Dramatiseerija: ANDRES SÄREV
Lavastaja: JUHAN KULL
Dekoraator: GUSTAV RAUD
Osatäitjad: Köster — ALEKSANDER RANDVIIR;
Laur — ERNST KRUDA; *Joosep Toots* — ALFRED
MERING; *Raja Teele* — IDA JOHANNES; *Kiir* —
EDMOND AUMERE; *Tali* — RUDOLF ALARI;
Tõnisson — VAMBOLA KURG; *Imelik* — VOLDEMAR
TÜLKOV; *Kuslap* — VELLO TULEASE; *Lible* —
RUDOLF RATASSEPP.

4. Narva Töölisteater

Esietendus: 2. mai 1941. a.
Dramatiseerija: ANDRES SÄREV
Lavastaja: ALEKSANDER KELLER
Dekoraator: ALEKSANDER NORMAK
Osatäitjad: Köster — ARNO RAAG; *Laur* —
ROBERT ALAMAA; *Joosep Toots* — PRIIT PEENEMA;
Raja Teele — SELMA ANTONS; *Kiir* — VALTER
LUTS; *Tali* — ANTS SAKS; *Lible* — VALTER SÄRG,

5. «Vanemuine»

Esietendus: 17. sept. 1953. a.
Dramatiseerija: HANS LUIK
Lavastaja: GUNNAR KILGAS
Dekoraator: VOLDEMAR PEIL
Osatäitjad: *Tali* — KRISTJAN TOROP, VOLDE-
MAR PAAVEL; *Raja Teele* — AINO SEEP, THEA
RAIST; *Joosep Toots* — KARL KALKUN (jun.), ANTS
VOMM; *Kiir* — ALLAN JAAS; *Tõnisson* — BENNO
MIKKAL; *Imelik* — LEMBIT MÄGEDI; *Kuslap* —
VELDA OTSUS; *Lible* — ELMAR KIVILO; Köster —
PAUL MAIVEL, ALEKSANDER MÄLTON; *Laur* —
HELEND PEEP.

6. V. Kingissepa nim. Tal-
linna Riiklik Draama-
teater

Esietendus: 21. veebr. 1954. a.
Dramatiseerija: HANS LUIK
Lavastaja: KALJO KIISK, KULNO SÜVALEP

(1956. a. Moskvas toimunud eesti kunsti ja kirjanduse dekaadiks uuen-
das lavastust Voldemar Panso)

Dekoraator: MAIMU VANNAS

Osatäitjad: Tali — AKSEL KÜNGAS; Raja Teele — ASTA LOTT; Joosep Toots — KALJO KIISK, JAANUS ORGULAS; Kiir — ERVIN ABEL; Tõnisson — KALJU KARASK; Imelik — ERICH JAANSOO; Kuslap — HARRI KARRO, SALME REEK; Lible — HUGO LAUR; Köster — AADO HÕIMRE; Laur — RUDOLF NUUDE.

7. Riiklik Noorsooteater

Esietendus: 12. märts 1969. a.

Dramatiseerija: VOLDEMAR PANSO, MARI-LIIS KÜLA

Lavastaja: VOLDEMAR PANSO

Dekoraator: MARI-LIIS KÜLA

Osatäitjad: Köster — PEEP SEPIK; Laur — HEINO MANDRI; Joosep Toots — MIKK MIKIVER; Raja Teele — MILVI JÕE; Kiir — LEMBIT ULFSAK; Tali — Tõnu Tamm; Tõnisson — MAURI RAUS; Imelik — JAAN TOOMING; Kuslap — ENN KRAAM; Lible — KARL KALKUN.

«SUVI»

1. Eesti Draamateater

Esietendus: 9. okt. 1937. a.

Dramatiseerija: ANDRES SÄREV

Lavastaja: LEO KALMET

Dekoraator: PÄRN RAUDVEE

Osatäitjad: Joosep Toots — JOHANNES KALJOLA; Kiir — OLEV ESKOLA; Raja Teele — AINO TALVI; Lible — RUUT TARMO.

2. Kuressaare Teater

Esietendus: 26. mai 1943. a.

Dramatiseerija: ANDRES SÄREV

Lavastaja: ALEKSANDER RESTA

Dekoraator: ALEKSEI SERGEJEV

Osatäitjad: Joosep Toots — AIN TERAS; Kiir — THEO MARIPUU; Raja Teele — MATI HAMMER; Lible — ALEKSANDER RESTA.

3. «Ugala»

Esietendus: 19. dets. 1944. a.

Dramatiseerija: ANDRES SÄREV

Lavastaja: SALME TAMM

Dekoraator: ALEKSANDER MÖLDROO

Osatäitjad: Joosep Toots — RAIDO MURSS; Kiir — ENDEL SEPP; Raja Teele — HELIN MERISTU; Lible — VOLDEMAR URBEL.

4. Rakvere Teater

Esietendus: 5. märts 1955. a.
Dramatiseerija: ANDRES SÄREV
Lavastaja: KULNO SÜVALEP
Dekoraator: VOLDEMAR MÖLDER
Osatäitjad: *Joosep Toots* — PAUL KILGAS;
Kiir — HARALD METSIS; *Raja Teele* — ELLEN
GRÜNFELDT; *Lible* — SULEV SAARUP.

5. V. Kingissepa nim. Tallinna Riiklik Akadeemiline Draamateater

Esietendus: 25. okt. 1960. a.
Dramatiseerija: ANDRES SÄREV
Lavastaja: ANDRES SÄREV
Dekoraator: LINDA ANDRESTE
Osatäitjad: *Joosep Toots* — KARL KALKUN,
JAANUS ORGULAS; *Kiir* — ERVIN ABEL; *Raja Teele* — ASTA LOTT, LINDA RUMMO; *Lible* — HUGO LAUR, JOHANNES REBANE.

6. «Ugala»

Esietendus: 17. veebr. 1969. a.
Dramatiseerija: HEINO TORGA
Lavastaja: HEINO TORGA
Dekoraator: INGRID AGUR
Osatäitjad: *Joosep Toots* — ENN KOSE; *Kiir* — REIN MALMSTEN; *Raja Teele* — LYDIA MARMOR, EILI SILD; *Lible* — FRIEDRICH TILK.

«TOOTSI PULM»

1. Tallinna Töölisteater

Esietendus: 19. dets. 1937. a.
Dramatiseerija: ANDRES SÄREV
Lavastaja: ANDRES SÄREV
Dekoraator: HERBERT TAMM
Osatäitjad: *Joosep Toots* — JOHANNES ROMOT;
Teele — LENCY RÖMMER; *Kiir* — HELMUT VAAG;
Aliide — MADE VARANGO; *J. Kippel* — RUTS BAUMAN; *Luts* — PAUL MAIVEL; *Apteeker* — ALEKSANDER MÄGI; *Lible* — ELMAR KIVILO.

2. «Endla»

Esietendus: 19. jaan. 1938. a.
Dramatiseerija: ANDRES SÄREV
Lavastaja: EDUARD LEMMISTE
Dekoraator: UKU HALLA
Osatäitjad: *Joosep Toots* — VOLDEMAR LAA-
SON; *Teele* — ROSS TEDER; *Kiir* — ALEKSANDER
VIMM; *J. Kippel* — ALEKSANDER MÄLTON; *Luts* —
BRUNO MITT; *Apteeker* — MANIVALDE MITT;
Lible — UKU HALLA.

3. Eesti Draamateater

Esietendus: 2. mai 1938. a.
Dramatiseerija: ANDRES SÄREV
Lavastaja: LEO KALMET
Dekoraator: PÄRN RAUDVEE
Osatäitjad: *Joosep Toots* — JOHANNES KAL-
JOLA; *Teele* — AINO TALVI; *Kiir* — OLEV ESKOLA;
J. Kippel — FRANZ MALMSTEN; *Apteeker* —
EDUARD TÜRK; *Libe* — RUUT TARMO.

4. Rakvere Teater

Esietendus: 31. märts 1956. a.
Dramatiseerija: ANDRES SÄREV
Lavastaja: KULNO SÜVALEP
Dekoraator: VOLDEMAR MÖLDER
Osatäitjad: *Joosep Toots* — PAUL KILGAS;
Teele — ELLEN GRÜNFELDT; *Kiir* — HARALD
METSIS; *Aliide* — LIIDIA TALL; *J. Kippel* —
AUGUST LÄÄNE; *Luts* — ROMAN VARTS; *Apteer-
ker* — ANTS TOIGER; *Libe* — SULEV SAARUP.

5. V. Kingissepa nim. Tal- linna Riiklik Akadeemi- line Draamateater

Esietendus: 14. veebr. 1961. a.
Dramatiseerija: ANDRES SÄREV
Lavastaja: ANDRES SÄREV
Dekoraator: UKU HALLA
Osatäitjad: *Joosep Toots* — KARL KALKUN,
JAANUS ORGULAS; *Teele* — ASTA LOTT, LINDA
RUMMO; *Kiir* — ERVIN ABEL; *Aliide* — ESTER
PAJUSOO; *J. Kippel* — RUDOLF NUUDE; *Luts* —
AKSEL KÜNGAS; *Apteeker* — RUUT TARMO;
Libe — HUGO LAUR, JOHANNES REBANE.

«ÄRIPÄEV»

1. Tallinna Töölisteater

Esietendus: 30. nov. 1938. a.
Dramatiseerija: ANDRES SÄREV
Lavastaja: ANDRES SÄREV
Dekoraator: HERBERT TAMM
Osatäitjad: *Joosep Toots* — JOHANNES ROMOT;
Teele — LENCY RÖMMER; *Kiir* — HELMUT VAAG;
Luts — PAUL MAIVEL; *Aliide* — MADE VARANGO;
Aaberkukk — ALEKSANDER TEETSOV; *Juuli* —
LINDA REIAL; *Maali* — OLLY JÜRISSON.

2. «Vanemuine»

Esietendus: 8. märts 1939. a.
Dramatiseerija: ANDRES SÄREV
Lavastaja: ALFRED MERING

Dekoraator: ARMAND LEPIK
Osatäitjad: *Joosep Toots* — ALFRED MERING;
Teele — IDA SUVERO; *Kiir* — EDMOND AUMERE;
Luts — RUDOLF RATASSEPP; *Aliide* — LEIDA
RAMMUL; *Aaberkukk* — VOLDEMAR ADER; *Juuli* —
EVA VAHUR; *Maali* — AILI TAMMEMETS.

3. «Endla»

Esietendus: 11. märts 1939. a.
Dramatiseerija: ANDRES SÄREV
Lavastaja: EDUARD LEMMISTE
Dekoraator: UKU HALLA
Osatäitjad: *Joosep Toots* — EDUARD LEMMISTE;
Teele — MARINA MIKK; *Kiir* — HENN AARE;
Luts — VOLDEMAR LAASON; *Aliide* — ROSS
TEDER; *Aaberkukk* — ALEKSANDER MÄLTON;
Juuli — MARE VOOG.

4. «Säde»

Esietendus: 12. märts 1939. a.
Dramatiseerija: ANDRES SÄREV
Lavastaja: VALTER SOOSÕRV
Dekoraator: KARL ROOLEID
Osatäitjad: *Joosep Toots* — ANTS PAHLA;
Teele — KSENJA PALMRE; *Kiir* — OTTO RAUD-
HEIDING; *Luts* — LEMBIT PÖDER; *Aliide* — MARIA
PAIMRE; *Aaberkukk* — ILMAR UIBOPUU; *Juuli* —
L. VIIDING; *Maali* — IRENE RAIEND.

5. Narva Teater

Esietendus: 25. nov. 1939. a.
Dramatiseerija: ANDRES SÄREV
Lavastaja: ANTS BERGER
Dekoraator: VOLDEMAR PEIL
Osatäitjad: *Joosep Toots* — ANTS BERGER;
Teele — MARJU PEERNA; *Kiir* — BORIS PEEN-
SAAR; *Luts* — BENNO MIKKAL; *Aliide* — MAIMU
MALD; *Aaberkukk* — ELMAR SALULAHT; *Juuli* —
ERIKA TORGER; *Maali* — AMANDA LÄÄNE.

6. «Ugala»

Esietendus: 15. apr. 1944. a.
Dramatiseerija: ANDRES SÄREV
Lavastaja: RAIDO MURSS
Dekoraator: ALEKSANDER MÖLDROO
Osatäitjad: *Joosep Toots* — RAIDO MURSS;
Teele — HELIN MERISTU; *Kiir* — ENN KIVI; *Luts* —
EERO VERME; *Aliide* — AINO HELINURM; *Aaber-
kukk* — ALFRED NIINE; *Juuli* — SIINA HIEVÄLJA;
Maali — OPHELIA ROSENBERG.

7. Kuressaare Teater

Esietendus: 9. apr. 1949. a.
Dramatiseerija: ANDRES SÄREV
Lavastaja: KARL MERITS
Dekoraator: VELLO AARMA
Osatäitjad: *Joosep Toots* — ERICH SCHNEIDER;
Teele — MATI HAMMER; *Kiir* — JAAN TAPPEL;
Luts — ALEKSANDER RESTA; *Aaberkukk* — HEINO
KIVI; *Juuli* — SONJA KOŽEVNIKOVA; *Maali* —
LYDIA MERITS-SEPA.

8. Rakvere Teater

Esietendus: 14. mai 1957. a.
Dramatiseerija: ANDRES SÄREV
Lavastaja: KULNO SÜVALEP
Dekoraator: VOLDEMAR MÖLDER
Osatäitjad: *Joosep Toots* — VOLDEMAR PAHK-
LA; *Teele* — LIIDIA TALL; *Kiir* — ALEKSANDER
VIILMA; *Luts* — ROMAN VARTS; *Aliide* — EVA
NOVEK; *Aaberkukk* — RANDAR ALANGO; *Juuli* —
FAUSTI TURBAN; *Maali* — MARTA AASA.

9. «Ugala»

Esietendus: 16. okt. 1965. a.
Dramatiseerija: ANDRES SÄREV
Lavastaja: ALEKS SATS
Dekoraator: INGRID AGUR-KIIVIT
Osatäitjad: *Joosep Toots* — ARNE LAOS; *Teele* —
EILI SILD; *Kiir* — RUDOLF KALM; *Luts* — EDGAR
VALGE; *Aliide* — ELLE EHA, ENE RÄMMELD;
Aaberkukk — KARL LIIGAND; *Juuli* — MALL SIL-
LAND, TIINA IDEON; *Maali* — ERIKA TORGER.

«S Ü G I S»

1. Tallinna Töölisteater

Esietendus: 28. sept. 1939. a.
Dramatiseerija: ANDRES SÄREV
Lavastaja: ANDRES SÄREV
Dekoraator: HERBERT TAMM
Osatäitjad: *Joosep Toots* — JOHANNES ROMOT;
Teele — LENCY RÖMMER; *Kiir* — HELMUT VAAG;
Juuli — LINDA REIAL; *Libe* — ELMAR KIVILO;
Paavel — ALFRED REBANE.

2. Rakvere Teater

Esietendus: 3. juuni 1943. a.
Dramatiseerija: ANDRES SÄREV
Lavastaja: KARL MERITS
Dekoraator: VOLDEMAR MÖLDER

Osatäitjad: *Joosep Toots* — RANDAR ALANGO; *Teele* — ELLI PRILLUP-VARTS; *Kiir* — ARVO VABAMÄE; *Juuli* — ELLEN GRÜNFELDT; *Libe* — TOOMAS VIIRES; *Paavel* — KARL MERITS.

«KEVADE»

Ü. Vinteri koomiline ballett 3. vaatuses O. Lutsu samanimelise jutustuse alusel, Ida Urbeli libreto.

1. Riiklik Akadeemiline
Teater «Vanemuine»

Esietendus: 4. veebr. 1967

Lavastaja: IDA URBEL

Dirigent: ERICH KÖLAR

Dekoraator: GEORG SANDER

Osatäitjad: *Toots* — VILLU VÄHK, ÜLO RANNASTE; *Kiir* — ÜLO VILIMAA, TIIA SAEALLE; *Teele* — REGINA TÕSKO; *Arvo* — ILLAR RÄTSEP; *Imelik* — LIIVO SAVI; *Kuslap* — UNO RATT; *Tõisson* — REIN RANDLA; *Köster* — ÜLO RANNASTE, PAUL MAIVEL; *Laur* — PEETER VOLMER; *Libe* — ERNST RAISTE.

Oskar Luts 1912. a.

Palamuse riidevärvimistööstuse
omaniku Drawneeki perekond,
kes oli Ärakute perekonna
prototüübiks «Paunveres».

Копия
Ко представлению готовлено
С. Петербурга 8 ноября 1912 г. № 4829.
Цензоре грамматическом совещании
(Погуще)
(М. П.)
Paunvere
Lustmärg kolmes vaatuses
O. Luts
Пробовый сбор учеников
за помощника Провидетеля
(М. П.) Погуща.

«PAUNVERE» «ESTONIAS» 1937. a.

Pr. Ärak — Betti Kuuskema, Ärak — Paul Pinna.

«PAUNVERE» RAKVERE TEATRIS 1959. a.

Pr. Ärak — Fausti Turban, Lydia — Liidia Tall, Hans Rähn — Evald Randoja.

Väljavõte O. Lutsu näitemängude lubade raamatust 1914. a.

^{Põllusõja}
Jaanis 8. Hiire-Maerjas, Väljanäituse ajal
"Kapsapää" 8. Jaanil 1914
15/11 xii. Saatus taha ära.

17/11 " "
Mai 20/11 Sukuni Laulupeodul

"Pannuvere"
Kirj: Jny. Abs. Hkse-Top. Oyyras,
18/11 xii. Saatus 10/11. etend. taha ühtärs.

Jaanis 4. H. M. Tulmin, Tiinusel
Tah. Jaanil 24/11 14 "Kapsapää"
ja "Arimel" mängude. Saadeti.
4/11 14 2. Luba 6/11 jõlle.

8. Palamusel Ota nides
Taatu tegevused "Kapsapää"
Kirj. Leppak: Saatus 10/11. ära
(Palamusel - Anuile.)

«LAUL ÖNNEST» «VANEMUISES» 1915. a.

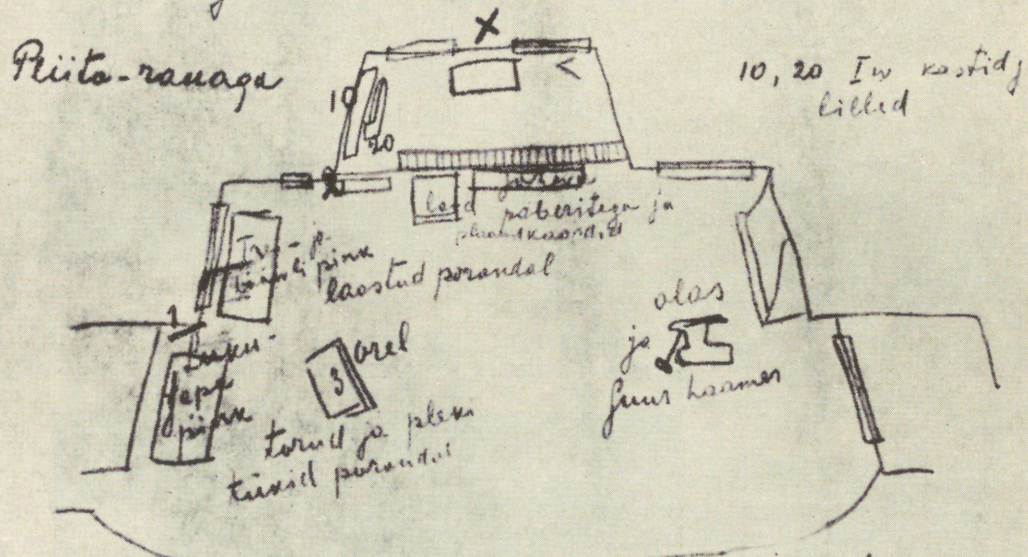
Juhan Metslang — Ju-
lius Pöder, Roosi — Em-
mi Treumundt, Emilie —
Olli Teetsov, Maria —
Anna Altleis, Leena —
Amalie Konsa.

Laul õnnest v. Lutsu draama. 3 w.

Väitelawa kirjeldus

II w nagu I w. - ainult vahtra lehtedeft pärjad rõdult ja uste peolt ära. Orel 1-3 an alla toodud ja pakemole poole kasvata afedatud.

1. kaht ukki metslone "Hani pöögadega" riputat
2. kaht ukki metslone ama muulli ja mübara riputat.

III w. Orel ära. Vaatuse lõpul kellatorni kella langemise mure

X Rõdu peal ema pilt kobe akna wabel musta leinraga umberringi.

«MAHAJÄETUD MAJA» «ESTONIAS» 1923. a.

Rändaja — Kristjan Hansen, Punapõseline tüdruk — Hilda Hellas, Sulane — Valter Soosõrv, Perepoeg — Aleksander Johanson (Juhani).

«SOOTULUKE» «ESTONIAS» 1923. a.

Isa — Hugo Laur, Pime — Sergei Herman.

VANEMUISE TEATER.

Harald tegutseb.

O.Lutsu näidend 3 waatuses.

Juhan Jakobson, majandusühisuse ärijuht	J. Pöder.
Leida, tema abikaasa	P. Mõttus.
Reiman, arvustaja, Jakobsoni sõber	H. Pulst.
Herra Saar, Jakobsoni äi	L. Hansen.
Proua Saar, Jakobsoni ämm	A. Markus.
Jakobsoni ema	A. Kõnsa.
Juulia, Jakobsoni väike tütar	+ + +
Harald, Jakobsoni väike poeg	+ + +
Teenija tüdruk	H. Zupsmann.

K a p s a p e a.

O.Lutsu nali 1 waatuses.

Seamuel Pliuhkam, taluperemees	L. Hansen.
Roosi, tema naine	A. Kõnsa.
Eliisabet, nende tütar	O. Teetsoff.
Tõnis Sägi, noor taluperemees,	
Eliisabeti peigmees	J. Pöder.
Krõõt, esunenaine Pliuhkami saunas	A. Markus.
Kusti, selle poeg	P. Mõttus.
Jüri, sulane Pliuhkami juures	W. Kurg.

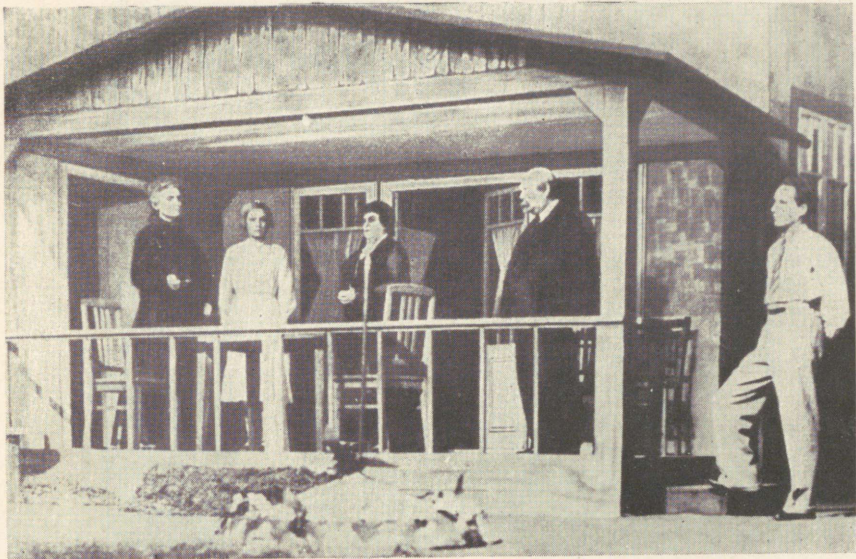
«HARALD TEGUTSEB»
«VANEMUISE» 1926. a.

O. Lutsu 40. sünnipäeva tähistamiseks.

Andres Särev, O. Lutsu jutustuste «Vaikne nurgake», «Tagahoovis», «Kevade», «Suvi», «Tootsi pulm», «Äripäev» ja «Sügis» dramatiseerija.

«VAIKNE NURGAKE» TALLINNA TÖÖLISTEATRIS 1935. a.

Pr. Traubenberg — Herta Karjamees, Heete — Linda Reial, Elviine — Anna Tamm, Robert Vestberg — Aleksander Teetsov, Heino Anderson — Robert Alamaa.

«VAIKNE NURGAKE» RAKVERE TEATRIS 1958. a.

Heete — Galina Süvalep, Heino Anderson — Evald Randoja, Robert Vestberg — Roman Varts, pr. Traubenberg — Mare Voog.

Trumli-Sass — Helmut Vaag, Trei — Aleksander Juhani, Soin — Ruts Bauman.

«TAGAHOOVIS» «VANEMUISES» 1935. a.

Trumli-Sass — Juhan Jürgo, Soin — Rudolf Ratassepp, Trei — Hans Piller.

«TAGAHOOVIS» V. KINGISSEPA nim.
TALLINNA RIIKLIKUS AKADEEMILISES
DRAAMATEATRIS 1963. a.

Tatjana Nikolajevna — Linda Rummo,
Niina — Piret Sikkel.

Trumli-Sass — Johannes Rebane, Soin — Hugo Laur, Trei — Franz
Malmsten.

*Voldemar Tootson, Joosep Tootsi
prototüüp.*

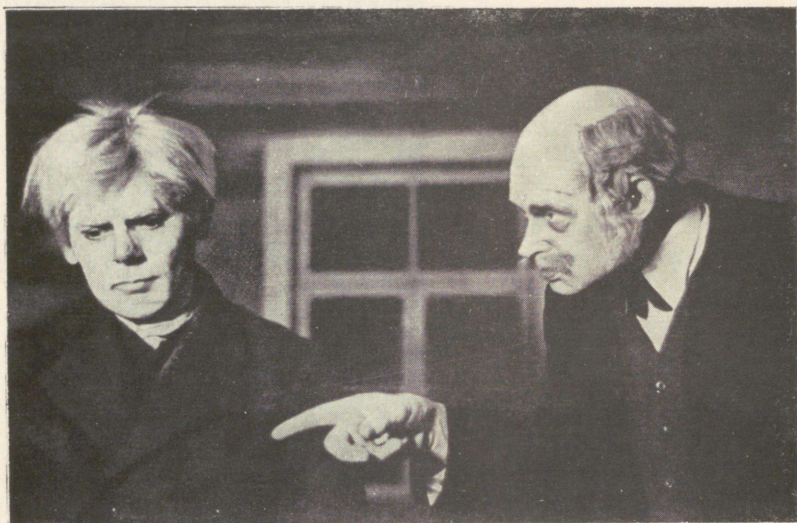
Adele Pärtelpoeg, Raja Teele prototüüp.

«KEVADE» EESTI DRAAMATEATRIS
1937. a.

Joosep Toots — Mari Möldre.

*Köster — Leopold Hansen, Toots — Mari
Möldre.*

Toots — Alfred Mering, köster — Aleksander Randviir.

Joosep Toots — Alfred Mering.

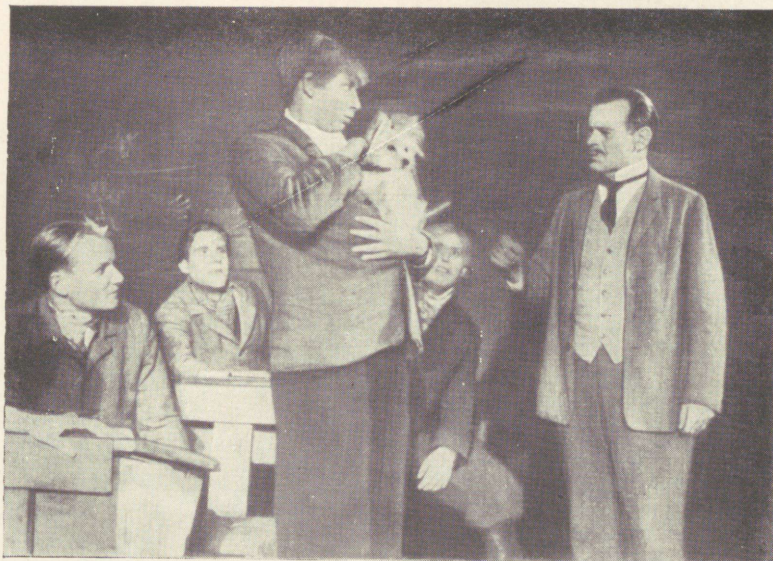
«KEVADE»

RT «VANEMUINE» 1953. a.

*Joosep Toots — Karl Kalkun,
Kiir — Allan Jaas.*

*Arno Tali — Kristjan Torop, Imelik — Lembit Mägedi, Toots —
Karl Kalkun, õpetaja Laur — Helend Peep.*

**«KEVADE» V. KINGISSEPA nim. TALLINNA RIIKLIKUS DRAAMA-
TEATRIS 1954. a.**

Tali — Aksel Kungas, Kiir — Ervin Abel, köster — Aado Hõimre.

«KEVADE» SOOMES TURU LINNATEATRIS 1958. a.
Stseen lavastusest.

**«SUVI» EESTI DRAAMATEATRIS
1937. a.**

*Libe — Ruut Tarmo, Kiir — Olev
Eskola, Teele — Aino Talvi, Toots —
Johannes Kaljola.*

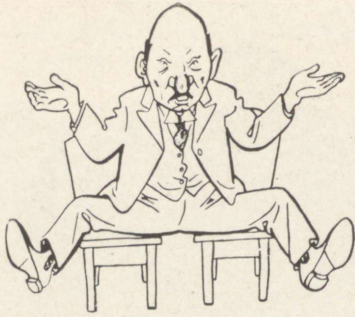
**«SUVI» V. KINGISSEPA nim. TALLINNA RIIKLIKUS AKADEEMILISES
DRAAMATEATRIS 1960. a.**

Kiir — Ervin Abel, Teele — Asta Lott.

*Kiir — Ervin Abel, Teele — Asta Lott, Toots —
Jaanus Orgulas, Ärnja — Leili Blumer.*

«TOOTSI PULM»
TALLINNA TÖÖLISTEATRIS 1937. a.

*Pole kuigi mõnus: millisele
teatrile loovutada «Tootsi pul-
ma» esilavastuse õigus?*

Tallinna Töölisteatri näitejuht Andres Särev 1937. a. Oskar Lutsu juures «Tootsi pulma» lavastamisluba kauplemas. Vasakult — Valentina Luts, Haridusliidu sekretär Vender, Oskar Luts, Andres Särev, teatrikriitik Karl Freiberg (Oskar Kurmiste).

Stseen lavastusest. Keskel Teele — Lency Römmer, Toots — Johannes Romot.

Kiir — Helmut Vaag.

*Oskar Luts, Andres Särev ja näitleja
Paul Maivel Lutsuna.*

«TOOTSI PULM» EESTI DRAAMATEATRIS
1938. a.

Teele — Aino Talvi, Toots — Johannes Kaljola.

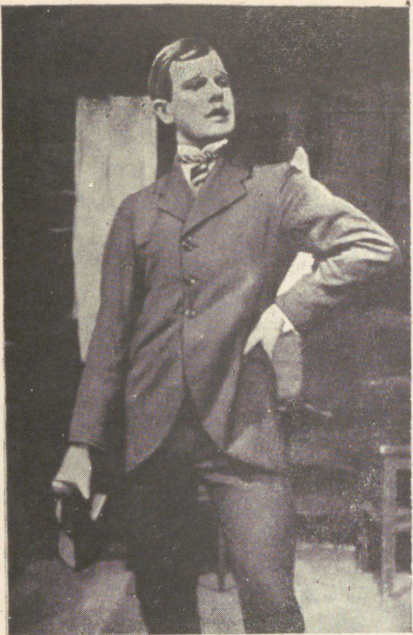
«TOOTSI PULM» RAKVERE TEATRIS
1956. a.

Teele — Ellen Grünfeldt, Toots — Paul Kilgas.

«TOOTSI PULM» V. KINGISSEPA nim. TALLINNA RIIKLIKUS
AKADEEMILISES DRAAMATEATRIS 1961. a.

Teele — Linda Rummo, Toots — Karl Kalkun, Lesta — H. Roots, Kippel — Rudolf Nuude.

«ÄRIPÄEV» TALLINNA TÖÖLISTEATRIS
1938. a.

Kiir — Helmut Vaag.

Aliide — Made Varango, Toots — Johannes Romot, Luts — Paul Mai-
vel, Teele — Lency Römmer.

«ÄRIPÄEV»
«VANEMUISES» 1939. a.

*Toots — Alfred Mering, Luts —
Rudolf Ratassepp.*

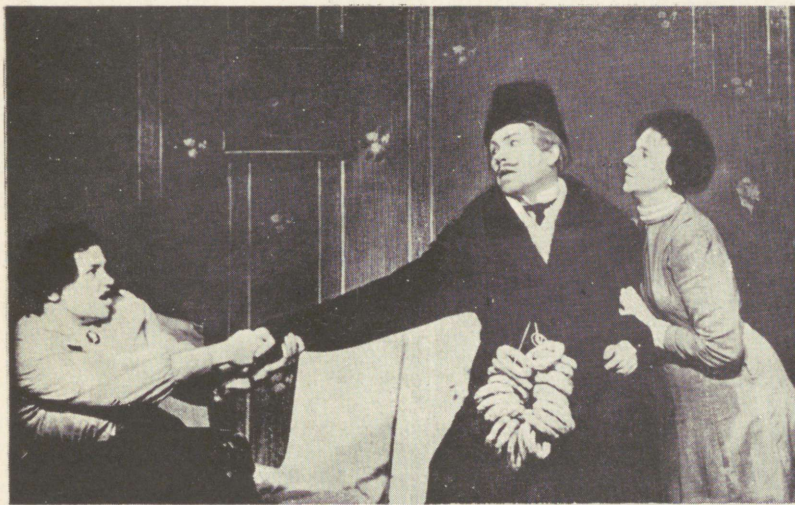
Teele — Ida Suvero, Aliide — Leida Rammul, Juuli — Eva Vahur.

Luts — Roman Varts, Teele — Liidia Tall, Aliide — Eva Novek.

Maali — Marta Aasa, Kiir — Aleksander Viilma, Juuli — Fausti Turban.

«NUKITSAMEES» V. KINGISSEPA nim. TALLINNA RIIKLIKUS
AKADEEMILISES DRAAMATEATRIS 1959. a.

Vanaätt — Ants Jõgi,
Metsamoor — Ervin
Abel.

Kusti — Jaanus Orgulas, Iti — Ester Pajusoo, Nukitsamees — Salme Reek, ema —
Linda Tubin, vanaisa — Franz Malmsten

... ja 1965. a. Kusti — Velda Otsus, Iti — Ester Pajusoo, Nukitsamees — Salme Reek.

NUKUFILM «METSAMUINASJUTT» 1961. a.

Nukitsamees, Mõhk ja
Tõlpa.

Ü. VINTERI BALLETT «KEVADE»
RAT «VANEMUINE» 1967. a.

Kiir — Ülo Vilimaa

LADUDA ANTUD 13. IX 1968. TRÜKKIDA ANTUD 22. IV 1969. PABER 70×90. 1/16. TRÜKI-
POOGNAID 4,5. TINGTRÜKIPOOGNAID 5,27. TRÜKIARV 5500. MB-03305. TELLIMISE NR. 5320.
HANS HEIDEMANNI NIM. TRÜKIKODA, TARTU, ÜLIKOOI 17/19. I. HIND 25 KOP.

25 kop.

A

30263

5710993